

Zdravotně
sociální fakulta
Faculty of Health
and Social Sciences

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Výkon rodičovské zodpovědnosti

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Studijní program:

SOCIÁLNÍ POLITIKA A SOCIÁLNÍ PRÁCE

Autor: Michal Šulista

Vedoucí práce: doc. JUDr. Roman Svatoš, Ph.D.

České Budějovice 2021

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci s názvem **Výkon rodičovské zodpovědnosti** jsem vypracoval samostatně pouze s použitím pramenů v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby bakalářské práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé bakalářské práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne *29.04.2021*

.....

Michal Šulista

Poděkování

Tímto bych chtěl předně poděkovat doc. JUDr. Romanu Svatošovi, Ph.D. za odborné vedení mé bakalářské práce, především pak za jeho ochotu, čas a potřebné cenné rady, jež mi po čas tvorby bakalářské práce věnoval, i přes nepřízeň situace. Dále děkuji také své rodině a nejbližšímu okolí, za poskytnutí podpory během tvorby této bakalářské práce i po dobu mého studia.

Výkon rodičovské zodpovědnosti

Abstrakt

Tato bakalářská práce se zabývá výkonem rodičovské odpovědnosti a převážně pak popisem Cochemského modelu, který s tímto výkonem úzce souvisí. Jejím cílem je popsat a zanalyzovat výkon rodičovské zodpovědnosti jako celek a dále detaily týkající se této problematiky. Především pak popsat základní vztahy probíhající mezi rodiči a dětmi, v návaznosti na výkon rodičovské zodpovědnosti, rodičovskou odpovědnost jako takovou a možné řešení konfliktů, mezi něž spadá i popis Cochemské praxe.

Práce je rozdělena na dvě základní části, a to na část teoretickou a praktickou. Část teoretická se skládá z vymezení základních pojmů, které se týkají problematiky rodičovské zodpovědnosti. Další kapitola této části je složena z popisu rodičovské zodpovědnosti ve vztahu k dítěti a taktéž je zde probíráno její provádění v případech, kdy spolu rodiče žijí či nikoli. Dále se teoretická část zabývá řešením rodičovských konfliktů soudní i mimosoudní cestou. Finální část teoretického vymezení se týká Cochemské praxe, převážně pak jejím začátkem a oficiálním německým vymezením, dále pak popisem této praxe na českém území. Dochází zde ke komparaci obou způsobů aplikace Cochemské praxe. Nadále pak práce poskytuje náhled na klady a zápory dané problematiky a ve finále ústí v možné návrhy a opatření pro vylepšení modelu v České republice.

Praktická část práce je zaměřena na sumarizaci a vyhodnocení informací, týkajících se využívání Cochemské praxe. Data jsou získány z dotazníkového šetření u zaměstnanců orgánu sociálně-právní ochrany dětí (dále jen „OSPOD“). Tyto informace jsou dále analyzovány a poskytují odpovědi na výzkumné otázky, které jsou v závěru diskutovány.

Klíčová slova

Výkon rodičovské odpovědnosti; rodičovská odpovědnost; rodičovský konflikt; možnosti řešení konfliktů; orgán sociálně-právní ochrany dětí; Cochemská praxe

Exercise of parental responsibility

Abstract

This bachelor's thesis deals with the execution of parental responsibility and mainly the description of the Cochem model, which is closely related to this execution. It aims to describe and analyse the execution of parental responsibility and details related to this issue. Above all, describe the basic relationships between parents and children in connection with the execution of parental responsibility, parental responsibility as such and possible resolution of conflicts, which includes a description of the Cochem practice.

The thesis is divided into two parts, namely the theoretical and practical parts. The theoretical part consists of the definition of basic concepts that relate to the issue of parental responsibility. The next chapter consists of a description of parental responsibility to the child and discusses its implementation in cases where parents live together and not. Furthermore, the theoretical part deals with the resolution of parental conflicts in court and out of court. The final part of the theoretic definition concerns the Cochem method, mainly the official German definition, and next, the description of this practice in the Czech Republic. There is a comparison of both applications of Cochem practice. Furthermore, the work provides an insight into the pros and cons of the issue and the results in possible proposals and measures to improve the model in the Czech Republic.

The practical part of the work focused on summarizing and evaluating information concerning the use of Cochem practice obtained from a questionnaire survey of Department of Social and Legal Protection of Children employees. This information is further analysed and provides answers to the research questions which are discussed at the end.

Key words

Exercise of parental responsibility; parental responsibility; parental conflict; conflict resolution options; Authority child protection; Cochem practice

Obsah

Úvod.....	8
1 Teoretická východiska.....	10
1.1 Rodina.....	10
1.2 Dítě.....	10
1.3 Vztahy mezi rodiči a dětmi.....	10
1.4 Rodičovská odpovědnost.....	11
1.4.1 Vznik a zánik rodičovské odpovědnosti.....	11
1.4.2 Nositelé rodičovské odpovědnosti.....	12
1.5 Orgán sociálně-právní ochrany dětí.....	13
1.6 Nejlepší zájem dítěte.....	14
1.7 Výkon rodičovské odpovědnosti.....	15
1.7.1 Výkon rodičovské odpovědnosti ve vztahu k dítěti.....	15
1.7.2 Výkon rodičovské odpovědnosti mezi rodiči, kteří spolu žijí.....	17
1.7.3 Výkon rodičovské odpovědnosti mezi rodiči, kteří spolu nežijí.....	18
1.7.4 Výkon rodičovské odpovědnosti ve vztahu k třetím osobám.....	21
1.8 Řešení konfliktů během výkonu rodičovské odpovědnosti.....	22
1.8.1 Dopady rodičovského konfliktu na dítě.....	22
1.8.2 Soudní řešení konfliktů.....	23
1.8.3 Alternativní řešení konfliktů.....	25
1.9 Cochemský model.....	29
1.9.1 Obecné fungování Cochemské praxe.....	29
1.9.2 Počátky Cochemské praxe v České republice.....	33
1.10 Fáze před zahájením soudního řízení.....	41
1.11 Fáze od zahájením soudního řízení, nařízení jiného soudu.....	41

1.12	Výhody a nevýhody Cochemské praxe.....	43
2	Cíl práce a výzkumné otázky	46
3	Metodika.....	47
4	Výsledky.....	49
4.1	Dotazníkové šetření u zaměstnanců OSPOD v České republice	49
5	Diskuse	59
6	Závěr.....	64
7	Seznam použité literatury	65
	Seznam použitých zkratk	73
	Seznam tabulek a obrázků	74
	Přílohy.....	75

Úvod

Ve své bakalářské práci jsem se rozhodl zabývat problematikou, týkající se výkonu rodičovské odpovědnosti a dále analýzou Cochemské praxe, uplatňované zejména v České republice. Primárním důvodem mého zájmu o daná témata byl fakt, že s rodičovskou odpovědností se během svého života setká každý z nás. V první řadě se s výkonem rodičovské odpovědnosti lidé setkávají v postavení dítěte a v druhé řadě někteří jakožto samotní rodiče. V obou případech na aktéry spadají určitá práva a povinnosti, jež se postupem času mohou měnit, růst nebo i opadnout.

Domnívám se, že mnou zvolené téma vždy bylo i v současné době je, velice aktuální. Ovšem právě v posledních letech, díky trendu rozvodů, počtu narozených dětí mimo manželství, globalizačním prvkům a celkovému rychlejšímu životnímu stylu nabývá dané téma na čím dál tím větší důležitosti. Výkon rodičovské odpovědnosti je tedy nutno brát vážně, jelikož právě i tato práva a povinnosti rodiči uplatňována vůči dítěti či naopak, mohou mít vliv na budoucí život těchto aktérů a v širším kontextu i na životy ostatních lidí. Přeci jen správná výchova, rodinná pohoda, kompromisy a uplatňování nejlepších zájmů dítěte jsou nejlepšími předpoklady pro úspěšný život.

První část celé práce bude věnována základnímu popisu problematiky a vysvětlení souvisejících pojmů, mezi které nevyhnutelně spadá i samotný pojem institutu rodičovské odpovědnosti, jeho nositelů a možnostech vzniku či zániku těchto povinností nebo participačních práv dítěte, jelikož hlavně ta, mají hrát prim v uplatňování daných práv a povinností. K tématu dle mého názoru nevyhnutelně patří popis rodičovské odpovědnosti v rámci rodinného celku i v rámci toho, kdy spolu rodiči nežijí. Tudiž i těmto situacím bude v této části bakalářské práce věnován prostor. Další z hlavních kapitol, se bude zabývat konflikty mezi rodiči a dětmi a následně formami jejich řešení. Právě tato část práce mě velmi zaujala, jelikož jak ve svém zaměstnání, tak v rodině, jsem se s mnohými spory a jejich možnostmi řešení setkal. Konkrétněji zde bude čtenář informován o možnostech řešení konfliktů jak soudně, tak mimosoudně. To vše v rámci rodičovské odpovědnosti.

Poslední teoretická část této bakalářské práce bude pojednávat o vzniku a aplikaci Cochemského modelu v České republice. Tento model patří mezi ty mladší a vznikl v Německu. Zmíním tedy i jeho samotné počátky a německý postup řešení, který si bude čtenář moci následně porovnat s českým vývojem a postupy.

Část výzkumná se bude zabývat odpověďmi na stanovené výzkumné otázky a na další šetření s nimi spojenými. Informace budou sbírány formou dotazníkového šetření s uzavřenými i otevřenými otázkami. Jejich vyhodnocení bude probíhat tedy kvantitativně i kvalitativně. V samotném závěru práce proběhne diskuse veškerých výsledků.

1 Teoretická východiska

1.1 Rodina

Rodina je pojem, který je vysvětlován již mnoho let a najdeme k němu několik adaptací, dle Davida (1999) je rodina úplně první sociální skupinou, do které se člověk začleňuje. Autor popisuje, že rodina je natolik přirozeným útvarům, vyskytuje se a vyskytovala v každé společnosti, době i kultuře. Ovšem pochopitelně s rozdíly mezi vzájemnými rolami jejích členů i počtem osob. Z jiných definicí je patrné, že rodina vytváří například dvougenerační specifickou formu soužití osob. Kromě rodiny, jež byla založena manželstvím, je nutné rozlišit i jiné formy tohoto soužití, jako jsou rodina tvořená pouze jedním z rodičů, osob stejného pohlaví nebo soužití bez uzavření manželství/registrovaného partnerství atd. (Radvanová a Zuklínová, 1999).

1.2 Dítě

Pojem dítě je možné definovat různými způsoby, v obecné definici je dítě označeno jako nedospělý jedinec. Většinou se však dítě definuje chronologicky, tedy věkem, který stanoví společensky ustanovená pravidla. V takovémto případě společnost uznává, že jedinec, který dosáhne požadovaného věku, je schopen se o sebe postarat a je tedy považován za dospělé osobu [§ 30 a § 31 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „Nový občanský zákoník“ nebo „NOZ“)]. Dítě se dále dle Hrušákové a Králíčkové (2006) stává dospělým postupně, je tedy nutné mu určit příslušná práva a povinnosti již před dosažením zletilého věku.

1.3 Vztahy mezi rodiči a dětmi

Vztah mezi rodičem a dítětem existuje především na základně biologického svazku vznikajícího narozením, poté je dále upraven konkrétními normami. Ovšem je nutné podotknout, že jistá práva a povinnosti vůči dítěti vznikají již samotným početím. Dítě, které nemá dle právních předpisů plnou způsobilost samostatně rozhodovat, je pod ochranou rodiče/ů. Na tomto základě vznikají rodičům určitá práva a povinnosti vůči dítěti, a to i naopak (Hrušáková, 2009). „*Práva a povinnosti dítěte vůči rodičům můžeme do značné míry odvozovat od práv a povinností rodičů. To, co ve vztahu rodič-dítě chápeme jako povinnost rodičů, můžeme z opačného pohledu chápat jako právo dítěte a naopak*“ (Hrušáková, Králíčková, 2006 s. 240).

1.4 Rodičovská odpovědnost

Rodičovská odpovědnost je pojem, který popisuje souhrn nejdůležitějších práv a povinností, která má rodič ke svému dosud nezletilému dítěti. Pomocí rodičovské zodpovědnosti se realizují zájmy dítěte a obstarávají záležitosti, o které se dítě prozatím není schopno samo postarat (Hrušková a kol. 2009). V minulosti byla rodičovská odpovědnost/povinnost a práva rodičů k dítěti zakotvena v zákoně č. 94/1963 Sb., o rodině (dále jen „zákon o rodině“), ten byl však v roce 2014 zrušen a nahradil jej Nový občanský zákoník. Úprava rodinného práva je tak zařazena do nového soukromoprávního kodexu, konkrétněji do jeho druhé části (Nečas a Pospíšil, 2012).

Rodičovská odpovědnost náleží *ex lege* oběma z rodičů, a to za podmínky, že disponují plnou způsobilostí k právním úkonům. Rodiče jsou si při výkonu této odpovědnosti rovni, bez ohledu na to, zda jsou manželé či nikoli. Veškeré povinnosti a práva jsou povinni vykonávat v zájmu daného dítěte, a to tak, aby byl brán ohled na jeho dosavadní stupeň vývoje – tudíž nejen na věk, ale i na rozumovou vyspělost, schopnosti či temperament (Hrušáková, 2014). Tento pojem je nutné vykládat spíše jako výchovu v tom nejširším slova smyslu a zabezpečení daného dítěte po materiální i duševní stránce (Holub a kol., 2011). Dle § 858 NOZ výkon rodičovské zodpovědnosti představuje realizaci nejdůležitějších práv a povinností vůči péči o nezletilé dítě, spadá sem například jeho zastupování, správa jmění, péče o jeho zdraví a tělesný, rozumový, mravní i citový vývoj. Je nutné brát v potaz, že se jedná pouze o nastíněný demonstrativní výčet.

1.4.1 Vznik a zánik rodičovské odpovědnosti

V § 858 NOZ je výslovně stanoveno, že rodičovská odpovědnost vzniká samotným aktem narození dítěte. Na tomto základně matka nabývá odpovědnosti vůči svému dítěti okamžikem narození. Oproti tomu, otec se stává nositelem rodičovské odpovědnosti uplatněním jedné z domněnek otcovství. V tomto případě se vznik odpovědnosti může lišit podle toho, dle jaké domněnky bylo otcovství určeno. Pro vznik této odpovědnosti, jak již bylo zmiňováno, nehraje roli fakt, zda jsou rodiče manželé či nikoliv nebo jestli sdílejí společnou domácnost (Hrušáková, 2014).

Taktéž v ustanovení § 858 NOZ jsou vymezeny i možnosti zániku rodičovské odpovědnosti. Spadá sem moment, kdy dítě nabude plné svéprávnosti, tedy zletilosti.

Paradoxem je, že rodičovská zodpovědnost zaniká tehdy, je-li dítě zletilé, avšak ne plně svéprávné. Nejlepší volbou je v takovém případě jmenování opatrovníka dítěte či naplnění jiných opatření (§ 465 NOZ). Další z možností zániku rodičovské odpovědnosti je právní mocí. Jedná se například o udělení svéprávnosti nezletilému dítěti, o osvojení nezletilého dítěte nebo o případ, kdy nezletilé dítě uzavřelo sňatek. Ze zákona daných podmínek může taktéž soud zbavit či omezit rodiče ve výkonu rodičovské odpovědnosti, a to, když rodič neplní svá práva a povinnosti vůči dítěti. K zániku této odpovědnosti může dojít i v případě smrti rodiče nebo dítěte (Králičková, 2013).

1.4.2 Nositelé rodičovské odpovědnosti

Z textu výše a taktéž dle Hrušákové (2015) vyplývá, že nositeli rodičovské odpovědnosti jsou oba právní rodiče, tedy rodiče zapsaní v matrice. Nynější právní úprava, na rozdíl od té předcházející, přiznává výkon rodičovské odpovědnosti i rodičům s omezenou svéprávností, a to buďto nezletilému rodiči nebo rodiči zletilému, jehož svéprávnost byla omezena rozhodnutím soudu. V důsledku toho je nutné důrazně rozlišovat mezi nositelem rodičovské odpovědnosti a jejím výkonem. A to zejména proto, aby bylo zajištěno, že rodič, který není oprávněn vykonávat jisté záležitosti z důvodu své vlastní omezené svéprávnosti, jej nebude vykonávat ani ve vztahu ke svému dítěti (Králičková, 2013).

Další ze situací, která může nastat je taková, kdy rodičovská odpovědnost, a to z jakéhokoli důvodu, bude náležet pouze jednomu rodiči. V takovémto případě se hovoří o koncentraci rodičovské odpovědnosti od osoby jednoho rodiče. K této koncentraci může dojít v několika případech, a to například v situaci, kdy jeden z rodičů zemře, je zbaven rodičovské odpovědnosti nebo je neznámý. Může nastat i takový scénář, kdy žádný z rodičů nebude mít rodičovskou odpovědnost nebo bude tato odpovědnost pozastavena. V takovéto situaci je nutné dítěti ustanovit poručníka (Hrušáková, 2014). Podle § 30 NOZ je výkon rodičovské odpovědnosti přiznán i nezletilému rodiči, a to v případě uzavření manželství či soudním přiznáním této svéprávnosti. Pokud nedojde ani k jedné z těchto skutečností, je pouze nositelem rodičovské odpovědnosti, tudíž není oprávněn ji vykonávat, až na výjimku výkonu povinnosti a práva o dítě pečovat (Hrušáková, 2014).

Nový občanský zákoník taktéž nově přiznává rodičovskou odpovědnost zletilému rodiči, kterému byla svéprávnost omezena soudem. K takovému rozhodnutí soud přistupuje

pouze v nejlepším zájmu dané osoby (Hromada, Šíma, 2015). V § 868 odst. 2 NOZ je stanoveno pravidlo pro situaci, kdy je rodičova svéprávnost v oblasti rodičovské odpovědnosti omezena. Tento rodič je tak nositelem rodičovské odpovědnosti, ale její výkon je v celém rozsahu pozastaven po dobu omezení svéprávnosti. Pokud bude rodič dítěte skýtat záruku řádné péče o dítě, tak je možné, že i v takovémto případě mu lze přiznat výkon povinností a práv péče o dítě a osobní styk s ním (Hrušáková, 2014).

1.5 Orgán sociálně-právní ochrany dětí

Dalším pojmem, který je nutné v rámci této bakalářské práce osvětlit, je OSPOD. Orgánem, jež se zabývá sociálně-právní ochranou dětí, nejčastěji bývá odbor péče o mládež příslušného městského úřadu. Zásadní úlohou OSPOD je opatrování dítěte před soudem, zejména jde o hájení jeho nejlepších zájmů. Nejčastěji vystupuje v řízeních o nezletilých dětech, kde se rozhoduje např. o výši výživného, svěřeni do péče nebo o úpravě styku s nezletilým a jeho rodičem. Právě zde, jak již bylo vysvětleno, zastupuje zájmy dítěte. Dále má OSPOD za cíl ochranu práv dětí v rámci jejich příznivého vývoje a řádné výchovy, působení vedoucí k obnově narušených vztahů a funkcí rodiny. Taktéž zprostředkovává osvojení a pěstounskou péči, zaštiťuje proces svěřeni dítěte do výchovy jiných osob, než jsou rodiče nebo dbá na dodržování práv dítěte v ústavní a ochranné výchově. Ve finále je jeho úkolem i zajišťování preventivní a poradenské činnosti či koordinace Komise pro sociálně právní ochranu dětí a Komise sociální, zdravotní a školské (namestnosl.cz, 2021). Právní úprava, jež se OSPOD týká, je zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ZSPOD“) a Nový občanský zákoník – část druhá Rodinné právo.

Tabulka 1: OSPOD jakožto opatrovník

OSPOD jakožto opatrovník				
	2016	2017	2018	2019
Orgán sociálně-právní ochrany jmenován opatrovníkem	95 229	86 994	84 606	78 917
Z toho opatrovníkem pro správu jmění dítěte	1 526	1 004	685	711

Zdroj: MPSV

V tabulce výše si můžeme všimnout, v kolika případech ročně je OSPOD jmenován opatrovníkem dítěte. Ve výčtu jsou data od roku 2016 do roku 2019, ze kterých je patrné, že počet dětí, jimž je přidělen OSPOD jakožto opatrovník klesá. To samé platí i u správy jmění dítěte. Tato indikace mimo jiné vyplývá i z toho, že dle dat poskytnutých ČSÚ meziročně klesá počet evidovaných případů u OSPOD, a to v řádech tisíců i desetitisíců (MPSV, 2020).

1.6 Nejlepší zájem dítěte

Co se týče problematiky výkonu rodičovské odpovědnosti, tak nejlepší zájem dítěte nebo dětí, je velmi používaným termínem. Ovšem ze zákonného hlediska není nikde stoprocentně popsán nebo vysvětlen. Nejprve se můžeme podívat na výklad tohoto pojmu, jak ho ve své publikaci pojalo Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy. To uvádí, že se pojem vyskytuje ve všech mezinárodních smlouvách a Česká republika se k dodržování těchto smluv zavázala. Z těchto mezinárodních smluv jako je zejména Úmluva o právech dítěte, Deklarace práv dítěte a Všeobecná deklarace lidských práv nadále plyne, že takovým zájmem je především možnost dítěte vyrůstat v rodinném prostředí oplývající láskou a porozuměním, přednostně v péči původních rodičů či rodiny, a to vše za cílem svého plného psychického a fyzického rozvoje. V jiných publikacích se tento pojem definuje jako jistá životní úroveň dítěte, která je nezbytná pro jeho zdravý tělesný, duševní, duchovní, sociální a mravní vývoj. Dále také plnohodnotné dětství či možnost maximálního využití svého potenciálu za plné podpory v rámci rodiny či cizí péče (mšmt.cz, 2010).

Pokud se budeme tímto termínem zabývat dále, je nutné zmínit to nejzákladnější právo/zájem každého z nás, a tím je právo na život. V rámci výkonu rodičovské odpovědnosti, je to poté právo na oba rodiče, a tedy i jejich péči. Právě toto právo velmi často postrádají děti z rozvedených rodin. Další z práv dítěte jsou právo na důstojné zacházení, právo vytvořit si svůj vlastní názor, sdělit ho a přiměřeně věku či psychické vyspělosti jej prosazovat (prava-deti.cz, 2021). Detailnější informace o veškerých právech a nejlepších zájmech dítěte jsou popsány v § 857 NOZ nebo v Úmluvě o právech dítěte aj. Taktéž budou v následujících kapitolách práce popsány.

1.7 Výkon rodičovské odpovědnosti

Výkon rodičovské odpovědnosti neboli výkon povinností a práv plynoucích z rodičovské odpovědnosti, tvoří komplexní a složitý systém vztahů. V zásadě můžeme říct, že se jedná především o vztahy mezi rodiči a jejich dětmi, avšak to by bylo nejen v dnešní dynamické době chybné. Velkou roli zde hrají i vztahy mezi rodiči navzájem nebo k třetím osobám (Hrušáková, 2006). Jelikož se jedná o velmi komplikovaný celek, je nutné, aby zákon stanovil pravidla pro výkon povinností a práv tvořících rodičovskou odpovědnost. Jednou z hlavních zásad, jež se promítají do výkonu rodičovské odpovědnosti, je rovnost obou rodičů při výkonu této odpovědnosti, kterou vykonávají ve vzájemné shodě a v nejlepším zájmu dítěte. Samozřejmostí je, že rodiče musejí mít na paměti, že dítě není jen objektem jejich odpovědnosti, ale subjektem aktivním, který má právo se podílet na konkrétních záležitostech rozhodování, jež se ho týkají. Rodiče by dítěti měli dávat prostor pro vyjádření s ohledem na jeho věk a další rozumovou vyspělost. Je tedy jasné, že výkon rodičovské odpovědnosti není po celou dobu svého trvání stejný, ba naopak, mění se společně s tím, v jakém stupni vývoje se právě dané dítě nachází (Hrušáková, 2014).

1.7.1 Výkon rodičovské odpovědnosti ve vztahu k dítěti

„Rodičovskou odpovědnost vykonávají rodiče v souladu se zájmy dítěte“ (§ 875 odst. 1 NOZ). Právě v tomto ustanovení se promítá jedna z nejdůležitějších zásad, týkající se rodinného práva, a to zásada nejlepšího zájmu dítěte a jeho blaha. Ta vychází z čl. 3 Úmluvy o právech dítěte. Je nutné, aby rodiče při jakémkoli rozhodování o dítěti vždy brali v úvahu jeho zájmy. Rodiče jsou při výkonu své rodičovské odpovědnosti taktéž povinni mj. zabezpečit všestranný rozvoj dítěte. Může se stát, že během hájení výše zmíněných zájmů, dojde k jakýmsi střetům mezi dítětem a rodičem. V takovém případě jsou rodiče oprávněni užít přiměřených výchovných prostředků, ty se ale nesmějí dotknout důstojnosti dítěte nebo ohrozit jeho fyzické a psychické zdraví či vývoj (Hrušáková, 2014). Zde bych rád podotkl, že záleží na tom, jak se k problematice rodič postaví a jak jí samotnou vnímá. Příkladem může být např. fyzický kárný trest dítěte, který je dle § 857 NOZ povolen. V zákoně se píše, že dítě je povinno dbát svých rodičů do doby, než dosáhne své plnoletosti, tudíž rodič je oprávněn své dítě těmito výchovnými opatřeními usměrňovat. Ovšem v některých případech se mohou tyto výchovné tresty velmi rychle obrátit v různé formy domácího násilí, kdy dítě tak přichází nejen o své právo důstojného zacházení.

Dle výboru OSN pro práva dítěte je pojem nejlepší zájem dítěte komplexní a dynamický koncept skýtající tři základní složky. První z nich je vymezení nejlepšího zájmu dítěte jakožto základního práva dítěte neboli, aby byl jeho nejlepší zájem posouzen a aby k němu bylo přihlédnuto. Druhá složka zachycuje nejlepší zájem dítěte jako základní interpretační pravidlo a ta třetí na něj nahlíží jako na pravidlo procesní. V takovémto případě je při jakémkoli rozhodování, které by mohlo dítě ovlivnit, nutné zachycovat a analyzovat možné pozitivní a negativní dopady plynoucí z tohoto rozhodnutí (General comment No. 14, 2013). Pokud dojde ke kolizi mezi zájmy dítěte a zájmy rodiče, měl by být podle Ústavního soudu určující právě zájem dítěte: „*obecné soudy jsou povinny zajistit spravedlivou rovnováhu mezi zájmy dítěte a zájmy jeho rodiče, zvláštní pozornost však musí být věnována zájmu dítěte, který může – v závislosti na své povaze – převážet nad zájmem rodiče*“ (usnesení Ústavního soudu, 2004).

Participační práva dítěte

Tyto práva mají při výkonu rodičovské odpovědnosti důležitou roli, jsou to práva, která mají zajistit, aby se dítě podílelo na komunikaci a rozhodování o svých záležitostech. Díky těmto právům má dítě možnost vyjádřit se, může se tak alespoň částečně vyrovnat jisté nerovnosti vztahů, jež mezi ním a rodiči vznikají. Legislativní úprava participačních práv dítěte vychází zejména z Úmluvy o právech dítěte a také Evropské úmluvy o výkonu práv dětí, dále jej najdeme v ostatních vnitrostátních právních předpisech, jako jsou zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ZŘS“) nebo zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „OSŘ“) a Nový občanský zákoník (Hrušáková, 2014).

Mezi participační práva dítěte se zařazuje právo na informace/právo být informován, právo vyjádřit svůj názor a přání či právo určit samotné rozhodnutí. Co se týče informací poskytovaných dítěti, ať už k tomu, aby učinilo své rozhodnutí či nikoli, je nutné, aby byly tyto informace poskytovány s ohledem na věk dítěte, především pak na jeho rozumovou vyspělost. Před sdělením důležitých informací dítěti pro jeho rozhodování a konečný názor, by měly být dítěti vysvětleny i důsledky tohoto názoru (Hrušáková, 2015). Autorka dále uvádí, že nejen rodiče, ale i soud má vůči dítěti informační povinnost. Soud je povinen před rozhodnutím dítěti sdělit potřebné informace, jež se dotýkají jeho zájmů. Na jejich základě by si dítě mělo vytvořit svůj vlastní názor a rozhodnutí. Poskytnutí pravdivých informací je nezbytné, avšak pokud soud nebo rodiče rozhodnou,

že dítě není tolik vyspělé, aby mohlo informace přijmout či svůj názor jasně vyjádřit, tak není nutně vyžadováno, aby bylo konkrétní rozhodnutí s dítětem konzultováno. V této souvislosti je v Novém občanském zákoníku zavedena domněnka, podle které jsou děti starší dvanácti let schopné potřebné informace přijmout a vytvořit si tak na jejich základě svůj vlastní názor a sdělit jej (§ 867 odst. 2 NOZ). Může se ovšem stát, že ani takové dítě není schopné veškeré informace stoprocentně přijmout, v takovýchto a jiných případech je dítěti stanovena osoba, která za něho vystupuje a chrání jeho zájmy. Touto osobou zpravidla bývá jeden z rodičů, poručník, znalec, ovšem nejčastěji se jedná o OSPOD (Hrušáková, 2014). Novotná (2012) ještě dodává, že v první řadě by měl soud vyslechnout právě dítě a jen ve zcela výjimečných případech, by měl od tohoto výsledku upustit. Tento fakt potvrzuje i sám Ústavní soud, který judikoval, že právo dítěte na slyšení mu: „*dává pocítit, že není pouhým objektem a pasivním pozorovatelem událostí, které se ho týkají, ale že je subjektem práva a také účastníkem řízení*“ (nález Ústavního soudu ze dne 2. dubna 2009, sp. zn. II. ÚS 1945/08).

1.7.2 Výkon rodičovské odpovědnosti mezi rodiči, kteří spolu žijí

Nový občanský zákoník předpokládá, že se rodiče na výkonu rodičovské odpovědnosti vzájemně dohodnou. Avšak mezi rodiči mohou nastat neshody, kdy na tyto případy pamatuje zákon. Ten vychází z předpokladu, že rodičovská odpovědnost je vykonávána dvěma způsoby v závislosti na tom, o jakou záležitost se jedná, a to buďto běžnou nebo významnou (Hrušáková, 2006). Konkrétněji pod pojmem významná záležitost se rozumí záležitost taková, která je pro dítě významná se zřetelem k jeho zájmům. Tato záležitost musí být objektivně zjištělná. V § 877 odst. 1 NOZ za takovéto záležitosti nepovažuje zejména běžné léčebné a podobné zákroky, určení místa bydliště, volbu vzdělání dítěte nebo jeho pracovní uplatnění.

Hrušáková (2014) ve své publikaci dále zmiňuje i rozhodnutí o tom, zda může dítě vycestovat do zahraničí nebo zda bude ve svém životě následovat do zahraniční jednoho ze svých rodičů. U významných záležitostech platí, že rodiče jsou povinni se dohodnout, jestliže jejich vzájemná dohoda nenastane, je nutné se obrátit na soud, který může rozhodnout buďto předběžně (ještě předtím, než budou vůbec rodiče za dítě jednat) nebo následně, kdy jeden z rodičů vyloučí druhého. V takovémto případě zastane soud roli hlasu jednoho z rodičů. Zákon rovněž pamatuje na fakt, kdy může při rozhodování o záležitostech dítěte dojít k nebezpečí z prodlení. Zde se jedná o případy, ve kterých

je nutné, aby rodič jednal ihned, jinak by mohlo dojít k nenahraditelné nebo těžce nahraditelné újmě. V takovém případě může rozhodnutí udělit jen jeden z rodičů, kterému tím vyvstává povinnost druhého rodiče neprodleně informovat (Výpušťák, 2015).

1.7.3 Výkon rodičovské odpovědnosti mezi rodiči, kteří spolu nežijí

V dnešním rychlém světě přibývá případů, kdy rodiče přestanou tvořit životní společenství, tedy rozejdou se či soudně rozvedou. Právě tyto často těžké situace se velmi významně promítají do výkonu rodičovské odpovědnosti, je tedy více než na místě zabývat se otázkami, které se týkají způsobu dalšího vykovávání této odpovědnosti (§ 755 odst. 2 NOZ). Je tedy nepochybné, že rozvod/rozchod je velkou zátěží jak pro oba partnery, tak i pro samotné děti. Z tohoto důvodu je preferováno, aby se rodiče na další podobě výkonu rodičovské odpovědnosti dohodli bez soudního řízení, které by mohlo ještě více narušit vzájemné vztahy všech účastníků (Rogalewiczová, 2016). Podle § 474 ZŘS se k dohodě, pokud není již sjednána, snaží dovést rodiče právě i soud. Ten jim může nařídít účast na mimosoudním smírčím či mediačním jednání, rodinné terapii nebo schůzky s odborníkem v oblasti pedopsychologie.

Dále je nutné podotknout, že úprava poměrů mezi rozvádějícími se rodiči a rozdělení jejich práv a povinností musí být soudně schváleno, jinak nemůže dojít k rozvodu manželství (Rogalewiczová, 2016). Soud tuto dohodu mezi rodiči nemusí ovšem vždy schválit. Tak tomu bude zejména v situaci, kdy daná dohoda bude v rozporu se zájmy dítěte. Zde poté celou věc rozhodne soud, a to i tehdy, jestliže rodiče nejsou vůbec schopni se na podobě dohody a veškerých poměrů shodnout (§ 906 NOZ).

V ustanovení § 907 odst. 2 NOZ vyjmenovává Hrušáková (2015) kritéria, jež musí soud při rozhodování o svěřeni dítěte do péče zohlednit. Nový občanský zákoník nestanovuje, jakou váhu mají konkrétní kritéria, vždy je tedy rozhodováno dle konkrétního případu a uvážení soudu tak, aby byly hájeny nejlepší zájmy daného dítěte. Rovněž při tomto rozhodování soud dbá na právo dítěte na péči od obou rodičů, na udržování osobního vztahu s nimi a také na právo rodiče, kterému dítě do péče svěřeno nebylo, na pravidelné informace týkající se svého dítěte a jeho vývoje (Nečas a Pospíšil, 2012). Jestliže rodiče nezletilého dítěte spolu nežijí a nejsou manželé, tak se mohou dohodnout i mimosoudně (Rogalewiczová, 2016).

Na závěr je taktéž nutné podotknout, že ač se tomu tak na první pohled nemusí jevit, rozvod rodičů může mít na dítě i pozitivní dopad. Podle analýz z periodika *Jurnal of Adolescence* má na dítě rozvod rodičů v mnoha případech lepší dopad. Psychický stav rodičů má na dítě velký vliv a pokud matka setrvává v nefunkčním vztahu, podepíše se to na něm ještě více, než kdyby došlo k rozvodovému řízení. To samé platí i o nestabilních vztazích (Bastias et al., 2018). Na druhou stranu může být pro děti odloučení od rodičů a život ve dvou domovech stresující a neúplný. Děti v odloučených partnerstvích často cítí rozpolcené pocity loajality k oběma rodičům či touhu po klidu a stabilitě. Proto je z hlediska rodičů a příslušných orgánů důležité brát ohled na pocity dětí a dopřát jim potřebnou podporu ve všech ohledech (Johnsen et al., 2018).

Výlučná péče

Jedná se o péči o dítě nebo děti v takovém případě, kdy spolu rodiče nežijí. Tzn. že dítě je svěřeno do péče jednoho z rodičů (matky či otce), kdy s tímto rodičem žije v jedné domácnosti. Druhý rodič, kterému dítě do péče svěřeno nebylo, stále zůstává nositelem a vykonavatelem rodičovské odpovědnosti, avšak prakticky zde dochází k omezení jejího výkonu. Tento rodič nadále může o dané dítě pečovat, vychovávat ho nebo se podílet a rozhodovat na jeho běžných záležitostech. To ale jen v době, kdy se s dítětem může stýkat. Právě v případě výlučné péče nabývá na významu právo rodiče na osobní styk s dítětem. Toto není jen základním právem odloučeného rodiče, ale i jeho povinností vůči dítěti, zákon totiž na první místo ukládá právě povinnosti a pak až práva rodiče (Hrušáková, 2014). Pokud se na celou věc podíváme z pohledu dítěte, je jasné, že dítě má vůči svým rodičům stejné právo, tedy stýkat se se svým druhým rodičem do takového rozsahu, jež odpovídá jeho zájmům.

Autorka ve své knize dále rozebírá faktory, jež jsou třeba zvážit při vymezení styku mezi rodičem a dítětem. Mezi tyto faktory spadá např. věk dítěte, jeho konkrétní vztah s daným rodičem, schopnost rodiče se o dítě postarat a poskytnout mu potřebnou péči, vzdálenost bydlišť obou rodičů či samotné prostředí, ve kterém bude dítě setrvávat. Jak bude tento druh péče vypadat, je na vzájemné domluvě rodičů. Jejich vzájemná dohoda je více než doporučována, a to jak s ohledem na dítě, tak na rodiče samotné. Pokud ke vzájemné dohodě nedojde, tak rozhodne soud, a to i v případě, kdy by vzájemná dohoda rodičů nebyla v nejlepším zájmu dítěte (Hrušáková, 2014).

Soud může do práva na osobní styk rodiče s dítětem zasahovat i negativně, je tedy oprávněn jejich osobní styk omezit nebo dokonce zakázat. Omezení v tomto případě znamená, že dojde k omezení stávajícího rozsahu styku či určení dalších specifických podmínek, za kterých bude styk realizován. Zpravidla se jedná o omezení, ve kterých je vymezeno místo, kde má ke styku docházet, popř. vymezení konkrétních osob, které se jej mohou účastnit. Tato omezení, ač to tak na první pohled nevypadá, by měla směřovat k obnovení vztahu mezi rodičem a dítětem. Nejzávažnějším omezením je zákaz veškerého osobního styku rodiče s dítětem, k tomu ovšem dochází jen v těch nezbytnějších případech např. ochrany samotného dítěte a jeho vývoje (Westphalová, 2014).

Dle § 889 NOZ je nutné, aby rodič, který má dítě v péči jej řádně připravil a umožnil mu setkávání s druhým rodičem, vzájemná spolupráce je zde nezbytností. Oba rodiče jsou taktéž povinni zdržet se aktivit a chování, které by mohly, narušit jejich vzájemný vztah vůči dětem či narušit správnou výchovu. Toto právo a jeho výkon nelze dle zákona svěřit jiné osobě či osobám. Na závěr je nutné podotknout, že pokud by docházelo k situacím, ve kterých by jeden rodič bezdůvodně nebo opakovaně bránil tomu druhému ve styku s dítětem, pak je dle zákona takovéto chování důvodem pro nové rozhodnutí v péči o dítě.

Střídavá péče

Další formou výkonu rodičovské odpovědnosti, kdy spolu rodiče nežijí, je střídavá péče. Pokud se takto rodiče dohodnou nebo stanoví střídavou péči soud, znamená to, že o dítě pečují stejnou silou jak matka, tak otec v určitých časových intervalech. Konkrétní trvání těchto intervalů není nikde stanoveno, a tak není vyloučeno, že by se střídavá péče mohla podobat té výlučné (Hrušáková, 2015). Tím, že ve střídavé péči o dítě pečují otec i matka, tak je ústavně zaručeno právo dítěte na péči obou rodičů. Tato péče se tedy jeví jako vhodná alternativa péče v rámci rozdělených rodin.

Pokud budeme hovořit o podmínkách při stanovení střídavé péče, tak zjistíme, že zde oproti původnímu § 26 odst. 2 ZOR, v Novém občanském zákoníku nejsou podmínky zvláště definované. Při posuzování vhodnosti střídané péče soud vychází z obecných kritérií stanovených zákonem pro svěřeni dítěte do péče dle § 907 odst. 2 NOZ, která již byla v této práci popisována výše. Tato kritéria můžeme označit jakožto absolutní, soud je musí vždy zohlednit. Dále může rozlišovat také kritéria relativní, mezi ty patří

např. kritérium faktického fungování střídavé péče nebo také nesouhlas jednoho z rodičů se střídavou péčí (Hufová, 2012). V Novém občanském zákoníku je zakotveno, že souhlas obou rodičů je potřeba pouze jen pro svěřeni dítěte do péče společné (Trávníček, 2015). Toto téma je tedy velmi diskutabilní až náročné. Právě v případě nesouhlasu je dle autora nutné zjistit příčiny, proč není konkrétní rodič ochoten se střídavou péčí souhlasit

Společná péče

V případě rozvodu nebo rozchodu partnerů je taktéž možné hovořit o společné péči. Společná péče znamená, že vztahy rodičů vůči dítěti nejsou po dobu rozvodu upraveny, neexistuje tedy konkrétní rozhodnutí o svěřeni do péče. Znamená to tedy, že o dítě pečují oba rodiče společně (Francová, Závodská, 2014). Ke společné péči rodičů dochází v situaci, kdy spolu osoby i po rozvodu nadále setrvávají ve společné domácnosti nebo zdali dítě, o jehož péči by se mělo jednat, brzy dosáhne zletilého věku (§ 907 odst. 1 NOZ). Jak již bylo zmiňováno, právě v tomto případě je nutné, aby se svěřením do společné péče souhlasili oba z rodičů. Ovšem velmi diskutabilní je v tomto případě otázka výživného. Z logiky věci se tedy předpokládá, že o dítě pečují oba rodiče rovnoměrně, a tak by i výše výživného měla být stanovena tímto způsobem, avšak komu z rodičů částka náleží a komu by měla být stanovena? Globálně se však předpokládá, že pokud jsou rodiče schopni se na tomto druhu péče shodnout, tak jsou stejně tak schopni se shodnout i na výši a možnostech dělení výživného (Hrušáková, 2014).

1.7.4 Výkon rodičovské odpovědnosti ve vztahu k třetím osobám

Jak již bylo v úvodu kapitoly poznamenáno, výkon rodičovské odpovědnosti nezahrnuje jen vztahy mezi rodiči a dětmi, ale také ke třetím osobám. Mezi povinnost rodiče spadá i zastupování dítěte vůči třetím osobám, a to v záležitostech (významných a běžných), jež se ho dotýkají, ale dítě samotné ještě není dostatečně způsobilé k tomu je řešit, jelikož ještě nedosahuje takové rozumové vyspělosti a odpovídajícího věku (Hrušáková a Králíčková, 2006). V rámci této problematiky je nutno zmínit, že podle § 876 odst. 3 NOZ v případě, kdy rodič vykonává práva a povinnosti rodičovské odpovědnosti ku třetí osobě, a tato třetí osoba jedná v dobré víře, pak je stanovena domněnka, že tento rodič jedná se souhlasem rodiče druhého, ač není přítomen. Z této

domněnky můžeme odvodit, že během jednání se třetí osobou není nutné, aby byli přítomni oba rodiče.

Dle Výpušťáka (2015) může reálně nastat i situace, ve které jednající rodič svou povinnost rozhodovat ve shodě s druhým rodičem poruší. Zde platí, že v takovémto případě nesmí dojít k tomu, že toto jednání povede k tíži třetí osoby. K tíži jí může jít pouze v případě, že by toto jednání nebylo v dobré víře. Rodič, který byl z tohoto jednání vyloučen, musí před soudem dokázat, že zde byla jistá skutečnost, jež dobrou víru třetí osoby vylučuje. Dále nesmí být opomenuta situace, kdy třetí osoba směřuje své jednání vůči dítěti. V tomto případě je dostačující, pokud tato třetí osoba jedná jen vůči jednomu z rodičů, který je tedy zástupcem dítěte (§ 879 odst. 1 NOZ). Opět, jakožto v případě předchozím se předpokládá, že je druhý rodič s tímto jednáním obeznámen a podal k němu souhlas. U těchto jednání zákon stanovuje, že dobrá víra či informovanost v jednající se záležitosti bude posuzována u obou rodičů, jež dítě zastupují, popřípadě jen u jednoho z nich, pečuje-li o něj sám (Hrušáková, 2015).

1.8 Řešení konfliktů během výkonu rodičovské odpovědnosti

Při výkonu rodičovské odpovědnosti mohou u některých rodin nebo jedinců vznikat konflikty. Tyto konflikty bývají překážkou při budování pozitivních vztahů mezi účastníky řízení, ale i efektivním vykonáváním rodičovské odpovědnosti. Konflikty spojené s výkonem rodičovské odpovědnosti mohou být různé a dají se řešit mnoha způsoby. Právě v následujících podkapitolách se budu zabývat možnostmi řešení těchto konfliktů, a to jak soudním způsobem, tak i způsoby alternativními.

Konflikt neboli spor mezi rodiči může vzniknout při naprosto běžné situaci a podmínkách. Mezi nejtypičtější příčiny vzniku rodičovských sporů spadají odlišné názory na výchovu dětí, vedení domácnosti či přístup k řešení jiných situací týkajících se rodiny či dětí. Pro účely této práce budu za rodičovský konflikt považovat převážně spory rodičů, týkající se jejich společného dítěte či dětí, jež vznikají v souvislosti s rozvodem/ rozchodem rodičů (Holá et al., 2014).

1.8.1 Dopady rodičovského konfliktu na dítě

Je patrné, že dopady rodičovského konfliktu nebo konfliktů mají všeobecně vliv na dítě již od útlého mládí a mohou v něm vyvolat mnoho negativních dopadů. Podobný vliv

na něj mají i emoce, které mohou být těmito konflikty vyvolány a rodič je svým chováním na dítě přenáší. Dle studie s využitím teorie emoční bezpečnosti jsou vazby mezi konflikty rodičů, jejich depresí a následným chováním těsně spjaty s emoční bezpečností kojenců, a to již od 6 měsíců věku. Bylo odhaleno, že pro tyto kojence jsou negativními faktory samotné odloučení matky od otce a destruktivní konflikt. Zajímavostí je to, že u matek bylo nalezeno méně emočních výkyvů ovlivňujících jejich následné chování než u mužů (Du Rocher Schudlich et al., 2019). Rodičovské konflikty a rozvody mají nadále nejen okamžitý vliv na děti v útlém věku, ale taktéž účinky dlouhodobé. Dlouhodobé účinky rozvodů rodičů na duševní zdraví jejich potomků zkoumali Auersperg et al. (2019) ve svém vědeckém článku. Z výzkumu vyplynulo, že existuje velmi významná souvislost mezi vlivem rodičovských konfliktů a chováním jejich dětí. Osoby zasažené rozvodem rodičů, mají vyšší riziko narušení duševního zdraví způsobu jako jsou deprese, úzkost, pokusy o sebevraždu či sebevražedné myšlenky. Taktéž mají větší sklon k potížím s alkoholem, kouřením a drogami.

Konflikt rodičů negativně působí na dítě a je nutné tato negativa vyvážit pomocí podpory, nejlépe od ostatních blízkých osob. Těmito osobami jsou velmi často prarodiče. Ze studie Sorekové (2020) vyplynulo, že podpora a blízký vztah s prarodiči velmi významně ovlivnil pozitivní myšlení u dětí během rodičovského konfliktu. Dále z ní vyplynulo, že je potřeba snižovat zapojení dětí do konfliktů mezi rodiči a posilovat systémy jejich sociální podpory, zejména pak vztahy s prarodiči.

1.8.2 Soudní řešení konfliktů

Řešení konfliktů mezi účastníky výkonu rodičovské odpovědnosti před soudem představuje jednu z možností pro řešení takovýchto sporů. Konflikty jsou v tomto případě řešeny v rámci soudních řízení ve věcech péče o nezletilé a můžeme do nich zařadit např. řízení ve věcech jména a příjmení nezletilého, řízení ve věcech rodičovské odpovědnosti anebo řízení o péči o dítě nebo styku s ním. Tyto druhy soudních řízení mají jedno společné, a to, že jsou vedeny za účelem ochrany nezletilého dítěte či dětí, což se odráží i v postavení soudu, který zde vystupuje k účelům ochrany (Hromada in Svoboda, 2015). Za účelem ochrany nezletilého a jeho zájmů spolupracuje soud s Orgánem sociálně-právní ochrany dětí, který taktéž disponuje určitými oprávněními a pokud je to nutné, provádí řadu ochranných opatření vůči nezletilému (Lavický et al., 2015).

Tato řízení spadají do tzv. nesporných řízení, specifikovat a definovat je můžeme různě, a to zejména tak, že ve většině těchto případů může soud zahájit řízení i bez návrhu na rozvod. Pokud se soud dozví o skutečnostech odůvodňujících zahájení rozvodového řízení. Na soud taktéž spadá odpovědnost za zjištění skutkového stavu, tedy pokud v řízení není vázán návrhy účastníků. Právě tato zjištění mu umožňují nejlépe zjistit všechny skutečnosti, jež jsou pro ochranu dítěte důležité (Lavický et al., 2015).

V rámci sumarizace výkazů činnosti OSPOD, je v následující tabulce uveden počet podaných návrhů (podnětů) soudu, týkajících se změn výkonu rodičovské odpovědnosti v minulých letech. Trend je ve většině případů klesající, a to díky snižujícímu se počtu aktivních případů u OSPOD (viz dále). Ovšem za zmínku stojí fakt, že soud poměrně konstantně podává návrhy ke zbavení rodičovské odpovědnosti, čímž se snaží hájit nejlepší zájmy strany dítěte (MPSV, 2020).

Tabulka 2: Počet podaných návrhů (podnětů) soudu

Počet podaných návrhů (podnětů) soudu				
	2016	2017	2018	2019
Omezení rodičovské odpovědnosti nebo jejího výkonu	99	92	98	78
Zbavení rodičovské odpovědnosti	257	253	280	267
Pozastavení výkonu rodičovské odpovědnosti	41	18	26	42
Pozastavení výkonu povinnosti a práva péče o dítě u nezletilého rodiče	19	5	7	6
Zachování povinnosti a práva péče o dítě a styku s dítětem u rodiče omezeného ve svéprávnosti	25	12	12	12

Zdroj: MPSV

Hrušáková (2015) mezi další specifika nesporných řízení doplňuje ještě možnost vstoupení nebo podání návrhu na jejich zahájení státním zastupitelstvím, které v takovém případě zajišťuje ochranu veřejného zájmu. Autorka ve své publikaci také zmiňuje, že ve věcech týkajících se péče o nezletilé dítě je pro soud vždy rozhodující zájem dítěte. Za účelem zjištění tohoto zájmu je nutné dát dítěti prostor a čas pro vyjádření. Jak bylo v jedné z předešlých kapitol zmiňováno, soud musí v těchto případech brát ohled na věk a rozumovou vyspělost dítěte, to musí být schopné vytvořit si vlastní názor na celou situaci. S tím souvisí i fakt, že při řízení je třeba zohlednit i participační práva dítěte, jelikož dítě není bráno jako pouhý objekt tohoto výkonu, ale aktivní subjekt. Toto tvrzení

podtrhává i fakt, že výsledek řízení by měl brát ohled na „*maximální prospěch pro dítě a minimální újmu ostatním*“ (Hrušáková, 2015, s. 35).

Co se týče soudních řešení konfliktů v rámci výkonu rodičovské zodpovědnosti, je třeba mít na paměti, že v mnoha případech je radikální soudní řešení jediným východiskem, jak ochránit nejlepší zájmy dítěte. Jsou i další orgány, které těsně spolupracují se soudem i Orgánem sociálně-právní ochrany dětí a snaží se maximalizovat své úsilí, tak aby byly hájeny zájmy dítěte a nedocházelo k jejich porušování. Rád bych tedy na základě dat, získaných ze sumarizace činností OSPOD, prezentoval následující tabulku [Tabulka 3 Počet podnětů (oznámení) policii nebo státnímu zastupitelství]. V tabulce je uvedeno, v kolika případech ročně hrají roli oznámení, u nichž jsou porušována práva dětí, která prověřuje Policie České republiky nebo státní zastupitelství (MPSV, 2020). Tyto činy/konflikty, které nastávají, bývají zpravidla násilného rázu a je tedy nutné řešit je včas, nejčastěji soudně.

Tabulka 3: Počet podnětů (oznámení) policii nebo státnímu zastupitelství

Počet podnětů (oznámení) policii nebo státnímu zastupitelství				
	2016	2017	2018	2019
Zanedbání povinné výživy (§ 196 TZ)	409	288	321	203
Ohrožování výchovy dítěte (§ 201 TZ)	706	670	636	675
Týrání svěřené osoby (§ 198 TZ)	366	319	284	299
Ublížení a zdraví (§ 145 a § 148 TZ)	66	46	42	47
Jiný trestný čin proti životu, zdraví, svobodě, lidské důstojnosti, mravnímu vývoji nebo jmění dítěte	735	290	251	503

Zdroj: MPSV

1.8.3 Alternativní řešení konfliktů

Jakožto alternativní řešení konfliktů považujeme ty, které jsou řešené mimosoudně. Právě tato řešení se v dnešním světě začínají čím dál tím více uplatňovat při řešení rodinných vztahů. Základem je dohoda všech stran, samozřejmě existují i již zmiňované případy, ve kterých není možné spory či narušení práv dítěte řešit alternativně. Ovšem pokud to lze, pak by rodina měla tíhnout k tomuto řešení (Rozehnalová, 2013). Vztahy s rodinnými příslušníky provází jedince celý život. Jedná se o nejužší formu souznění, a proto si myslím, že právě alternativní/smírné řešení možných konfliktů mezi členy rodiny nebo rodiči a dětmi, je v porovnání se soudním řízením vhodnější formou. Tyto konflikty jsou mnohdy velmi vyhocené a mají zásadní vliv na budoucnost nejen dítěte.

Proto řešení konfliktů vyžaduje citlivější přístup a primární variantou by mělo být mimosoudní řešení. V každé z vědeckých oblastí dochází k rozvoji a jinak tomu není ani v oblasti sociální. Dnes již existuje mnoho modelů a možností toho, jak alternativně řešit rodinné spory.

Rodinná mediace

Tato forma řešení rodinných sporů nabývá čím dál tím více na svém významu. Jejím cílem je poskytnout všem stranám prostor ke komunikaci v rámci, které se budou účastníci snažit nalézt kompromis nebo také společné řešení daného problému. Rodinná mediace se taktéž snaží o stabilizaci vztahů v rámci rodiny a o ochranu rodiny před vypjatým soudním řízením, ostatně jako další z alternativních způsobů řešení konfliktů (Holá, Westphalová, 2014).

V rámci mediace jsou řešeny různé typy sporů, avšak nejčastěji se můžeme setkat se třemi z nich. Mezi nejčastěji řešené spory v rámci rodinné mediace spadají spory týkající se dětí, majetku manželů a rozvodu manželství. Pokud budeme hovořit o rodičovské odpovědnosti, zvolíme největší důležitost skupině první, tj. sporům týkajícím se dětí. Spory týkající se dětí vychází především z problémů jejich výchovy, styku s nimi, volbě školy, ošetřujících lékařů atd. (Kovářová, 2013).

Mediaci definuje ustanovení § 2 písm. a) zákona č. 202/2013 Sb., o mediaci a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o mediaci“) jako *„postup při řešení konfliktu za účasti jednoho nebo více mediátorů, kteří podporují komunikaci mezi osobami na konfliktu zúčastněnými tak, aby jim pomohli dosáhnout smírného řešení jejich konfliktu uzavřením mediační dohody“*. Výsledkem celého procesu rodinné mediace, by pak měla být dohoda, která zohledňuje zájem všech stran a představuje jejich samotné řešení. Strany si pak tuto dohodu mohou nechat soudně schválit, čímž nabude účinku pravomocného rozsudku, tudíž bude možné se domoci jejího výkonu (Holá, Westphalová, 2014). Zpočátku byla využívána v rodinných sporech. Dnes má však své nezastupitelné místo i v ostatních oblastech sporů – občanskoprávních, obchodních, pracovněprávních (Holá, 2013).

Autorky Holá a Westphalová, (2014) zmiňují, že i do rodinné mediace se prolíná nejzákladnější zásada z práva rodinného, konkrétněji zásada nejlepšího zájmu dítěte.

Zákon o mediaci stanovuje, že pokud se daný konflikt týká práv nezletilého, je třeba brát ohled na jeho zájmy. Co se týče soudu, ten má povinnost o možnostech mediace rodinu informovat, ale také oplývá pravomocí rodinnou mediaci účastníkům nařídit (Holá a Westpalová, 2014). Ovšem před samotným uložením mediace soudem, by měl soud zvážit, zda jsou strany tomuto postupu otevřené. Negativní přístup aktérů je v tomto a mnoha dalších případech spíše nežádáný a mediace tak postrádá význam. Za tímto účelem soud zjišťuje základní informace skrz OSPOD, který by měl být s rodinnou situací seznámen nejlépe (Holá a Westhalová, 2014).

Dle § 154 odst. 1 písm. a) ZŘS může soud nařídit mediaci i ve vykonávacím řízení, ačkoli bude připadat v úvahu jen v některých případech, tedy kdy nebude řízení tolik vyhrocené. Možnost mediace nalezneme i v zákonu o sociálně-právní ochraně dětí, a to v části výchovných opatření (§ 13 písm. d) ZSPOD).

Rodinné skupinové konference

Jsou jednou z forem mediace využívanou k projednávání trestného činu (převážně mladistvých pachatelů) mimo soudní proceduru. Této konferenci se pak účastní pachatel, rodina pachatele, oběti a rodina oběti. V průběhu rodinné konference pachatel nejprve popíše své jednání, motivy a samotný průběh projednávané události. Následně každý z přítomných popíše, jak se daný případ dotkl jeho života. Jako první, pokud si to přeje, hovoří poškozený. Dále jeho nejbližší rodinný příslušníci a další (Holá, 2012). Rodinná konference v České republice vychází z principu ponechání odpovědnosti za danou situaci na rodině jako takové a zabývá se především prací s ohroženou rodinou a dítětem v pro něj nevhodné situaci. S rodinami spolupracuje zaměstnanec OSPOD. Celou konferenci pak připravuje nezaujatý koordinátor. Model rodinných konferencí je posunem vpřed v rámci uvažování o klientech sociální sféry, klade důraz na individuální přístup k rodinám a může velmi efektivně doplňovat stávající systém péče (pravonadetstvi.cz, 2021).

Rodinná terapie a setkání s odborníkem v oboru pedopsychologie

Mezi další alternativní metody řešení konfliktů mezi rodinnými příslušníky spadá rodinná terapie a setkání s odborníkem v oboru pedopsychologie. Obě z metod zmiňuje i Zákon o zvláštních řízeních soudních, jakožto procesní opatření přispívající k řešení sporů.

Soud může rodičům nařídit účast na rodinné terapii i pravidelné setkávání s odborníkem v oboru pedopsychologie, a to až na dobu tří měsíců (§ 474 odst. 1 ZŘS). Podobnou možnost má i OSPOD, ten může uložit povinnost poradenské pomoci, a to zejména v případech, kdy rodiče nejsou schopni řešit problémy spojené s výchovou svých dětí nebo vedou spory o úpravě výchovy či styku s dítětem (§ 12 odst. 1 ZSPOD). Pro koho jsou tyto formy řešení sporů vhodné? Rodinná terapie je v alternativní léčbě vztahů vhodná pro ty rodiny, ve kterých dochází k problémům při komunikaci. Nezáleží, zda je komunikační problém na straně rodičů či dětí a také ani na tom, mezi kým k ní dochází. Jejím cílem je opravit narušené vztahy a komunikační propast, jež mezi sebou účastníci mají (mpsv.cz, 2016).

Setkání s odborníkem v rámci pedopsychologie je dalším z opatření, která může uložit i soud, a to i v případech, kdy jeden z rodičů odpírá druhému z nich styk s dítětem. Cílem těchto sezení je vysvětlit rodiči veškeré reálné a potenciaální dopady jeho chování, které mají negativní dopad na duševní a emocionální vývoj dítěte (Lavický, 2015).

Metoda collaborative law

Metoda collaborative law je moderní metodou mimosoudního řešení sporu. Primárně jde o řešení rozvodových řízení nebo jiných rodinných sporů. Vznik metody datujeme do začátku 90. let 20. století v USA, odkud se rychle rozšířila do Kanady, Austrálie, Japonska, Švédska, Rakouska nebo i České a Slovenské republiky. Metoda collaborative law je strukturovaný proces, jehož předpokladem je dobrovolná dohoda stran sporu. Tato metoda je komplexnější než klasická soudní cesta, dává účastníkům možnost pochopit pohnutky, motivy a okolnosti druhé strany. Účastníci jsou systémem smluv zavázány a motivovány ke vzájemné komunikaci a řešení sporu. Jsou to právě oni, kdo se rozhodl pro komplexní variantu řešení, za kterou nesou zodpovědnost. Jedná se o dobrovolný a nekonfliktní postup, během něhož může jakákoliv ze stran svou účast ukončit. Tuto metodu není vhodné využívat v případech domácího násilí, stalkingu nebo pokud některý z klientů trpí osobnostní poruchou (collaborativelaw.cz, 2021).

Případové konference

Případová konference je odborná diskuse zainteresovaných subjektů nad konkrétní situací. Většinou se jedná o ohrožení dítěte nebo jeho rodiny. Jejím primárním úkolem

je vyhodnocení situace s cílem nalezení optimálního řešení. Řešení situace je hledáno pomocí běžných služeb v přirozeném prostředí tak, aby pomoc přicházela primárně svépomocí, tj. od rodiny samotné, jejích blízkých osob či organizací a služeb v okolí (dobrepraxe.cz, 2021). Bechyňová a Konvičková (2011) ve své knize (s. 91) uvádí: „Případová konference je plánované a koordinované multidisciplinární setkání odborníků, kteří s rodinou a ohroženým dítětem pracují ve své každodenní praxi“. Během případové konference se tedy rodina, rodiče a nezletilé děti velkou mírou podílí na hledání svých problémů a definování cílů vedoucích k jejich řešení (dobrepraxe.cz, 2021).

1.9 Cochemský model

Cochemský model je výsadním systémem interdisciplinární spolupráce. Tímto pojmem se označuje zapojení různých profesí ve stadiu rozvodového řízení, se kterými se aktéři rodinných konfliktů mohou setkat. Účelem Cochemského modelu je zefektivnit přístup, vymezit důležité kompetence a znalost zástupců již zmiňovaných profesí, a to vč. utváření či prohlubování jejich vzájemných kontaktů. Z toho plyne, že zástupci těchto profesí a institucí, by neměli sloužit jako pomocníci rodiče v boji proti druhému aktérovi, ale jako pomocníci k zvládnutí konfliktu společnými silami (Brzobohatý et al., 2015).

Cochemská praxe, též Cochemský model je cestou, jak řešit spory v případě rozchodu nebo rozvodu rodičů tak, aby docházelo ku prospěchu dětí, i tak definuje problematiku opatrovnický soudce a zároveň autor modelu Rudolph Jürgen (2009). Tato praxe vznikla na počátku 90. let 20. století v německém kraji Cochem-Zell, odkud se rozšířila do celé Evropy.

Základní principy Cochemské praxe podle www.cochem.cz

1. Snaha o co nejrychlejší vyřešení sporu
2. Zachování rodičovské odpovědnosti za dítě u obou rodičů
3. Preferována je dohoda rodičů před názorem soudu
4. Rodiče jsou k dohodě vedeni za pomoci odborníků

1.9.1 Obecné fungování Cochemské praxe

Jak jsem již výše nastínil, Cochemská praxe stojí na interdisciplinární spolupráci. Do řešení rodičovského konfliktu a zejména toho, jak bude péče o dítě mezi rodiče

rozdělena, se zapojují především advokáti, orgány péče o dítě, odborné poradny, soudní znalci a v neposlední řadě soudci samotní (Rogalewiczová, 2015). Dle autorky by měli všichni zástupci profesí tvořit funkční celek, kdy práce každého z nich je rovnocenná a nutná pro dosažení optimálního výsledku. Zmiňovaná spolupráce bývá zahájena žádostí rodičů, kteří s ní mohou přijít za jakýmkoli zástupcem potřebné profese, nejčastěji to bývají advokáti (Rudolph, 2009).

Advokáti

Většina lidí, jež řeší opatrovnické či jiné problémy, se v první řadě a nejčastěji obrací právě na advokáty, u kterých celý proces začíná. Rodiče si vybírají advokáty jakožto první zástupce/instituci pro pomoc při řešení rodičovských konfliktů. V případě Cochemského modelu se advokáti chovají odlišněji, v porovnání se zaběhnutými modely. V rámci Cochemské praxe mezi sebou advokáti uzavřeli dohodu, která jim zakazuje využití jakékoliv konfliktní strategie vůči protistraně, tento krok byl zaveden kvůli zamezení bitvy mezi rodiči. Možná eskalující bitva během soudního řízení o svěřeni dítěte do péče, by totiž mohla velmi silně ublížit dítěti, což je nepřipustné (Rogalewiczová, 2015). Autorka dále uvádí, že advokáti se snaží už od počátku spolupráce vést své klienty ke smírnému řešení, kdy rodiče odkazují na možnosti odborných poraden, mediátorů, popřípadě orgán péče o dítě. Důraz je zde kladen na využití alternativních metod řešení rodičovských konfliktů a jejich smírný konec. Co se týče písemností, tak zpravidla jedinou, kterou právní zástupci vyhotovují, je úvodní podání, ve kterém popisují pouze věcný popis nastalé situace. Zbytek podávaných písemností je v tomto modelu omezen na minimum, a to za účelem poskytnutí co největšího prostoru ústnímu jednání mezi rodiči a již zmiňovanými specializovanými odborníky (Rudolph, 2009). Podle Rogalewiczové a Killarové (2015) bývá celý tento postup, respektive Cochemská praxe, podpořena i tím, že v rámci ní z řad advokátů vystupují výhradně ti, kteří jsou specializováni na rodinné právo. Tím je garantována profesionalita a odbornost jejich pomoci vůči rodinám jako takovým.

Orgán péče o dítě a opatrovník

Další z institucí, na kterou se rodiče v rámci aplikace nejen Cochemské praxe mohou obrátit, je orgán péče o dítě. Nicméně je běžnější, že právě orgán péče o dítě hraje roli až po výzvě soudu, která nastává po písemném podání advokátem. Orgán péče o dítě

má za cíl navázat spolupráci s rodiči a v nutných případech i s dítětem. Po navázání kontaktu neboli spolupráce, je rodině přidělen pracovník, který má za úkol monitorovat situaci v rodině, o které následně podává zprávy soudu (Rogalewiczová, 2015). Jako další povinnost pověřeného pracovníka autorka zmiňuje i nabádání rodičů k dialogu, který vede k uzavření dohody, jež bere ohled na zájmy dítěte a nikoli rodičů.

Co se týče opatrovníka, tato instituce je podle Rudolpha (2009) chápána spíše jakožto „advokát dítěte“ nežli jako kolizní opatrovník. Opatrovník bývá dítěti ustanoven za účelem ochrany jeho zájmů a je povinen o své činnosti sepsat písemný protokol, ten se následně předává soudu (Dostálová a Killarová, 2015). Fakt, že je v základním ustanovení Cochemské praxe opatrovník brán jakožto advokát dítěte, podporují autorky skutečností, že opatrovník disponuje stejnými procesními právy a prostředky jako advokáti rodičů.

Zde bych rád podotkl, že pokud budeme hovořit o Cochemské praxi v České republice, tak v drtivé většině případů zde nedochází k rozdělení funkce orgánu péče o dítě a opatrovníka (viz dále), ale k jejich spojení pod záštitou OSPOD.

Odborné poradny

Další častou profesí podílející se na řešení rodičovských konfliktů, jsou odborné poradny. Právě na ty by měli na začátku celého procesu odkazovat právní zástupci rodiče jakožto na pomocníka na cestě za smírným řešením konkrétních problémů. Na odborné poradny je ovšem cíleno častěji. Další možností, kdy je pomoc těchto poraden zapotřebí, je v situaci, kdy dojde k přerušení řízení soudem po prvním jednání, nedojde-li k dohodě mezi rodiči. V takovémto případě jsou rodiče povinni, aby se ihned za doprovodu svých advokátů z jednací síně dostavili do poradny a jsou na ni odkázáni. První sezení by poté mělo proběhnout do 14 dnů od přerušování soudního řízení (Rudolph, 2007).

Během následujících sezení pak pracovník poradny vede rodiče k tomu, aby mezi sebou našli kompromis a uzavřeli dohodu, která by následně mohla být advokáty předložena soudu a na dalším nařízeném jednání schválena. Pokud by došlo k opačnému případu, tedy k tomu, že by pracovník poradny v komunikaci mezi rodiči neviděl žádný pokrok či budoucí potencionál plynoucí z jejich chování, jsou sezení zrušena a na řadu přichází další soudní řešení. To ovšem nemusí být bráno jako špatné řešení. Cochemská

spolupráce je postavena na vzájemné komunikaci a spolupráci, tudíž pokud jeden z rodičů o takovouto spolupráci zájem nejeví, je u soudu přihlédnuto spíše k druhému rodiči. Což je bráno jako krok k nejlepšímu řešení pro dítě, a to z toho důvodu, jelikož praxe předpokládá, že rodič, který nejeví zájem o spolupráci, taktéž nejeví zájem o nejlepší výchovu a vývoj dítěte (Rogalewiczová, 2015).

Soudní znalec

Dle Dostálové a Killarové (2015) další profesí, která může být do průběhu procesu přizvána, je soudní znalec. K tomuto počínání zpravidla dochází, nedojde-li k uzavření dohody v průběhu sezení rodičů v odborné poradně ani v druhém nařízeném soudním jednání. Úkolem tohoto znalce je v průběhu dvou měsíců vypracovat posudek, jež bude obsahovat podrobnou analýzu rodinné situace a také názory partnerů na sebe navzájem (Rudolph, 2007). Během této doby, jak je již u Cochemské praxe zvykem, se soudní znalec snaží rodiče přimět ke smírnému řešení sporu. Tohoto řešení má znalec dosáhnout pomocí terapeutického a psychologického působení na rodiče, kdy díky speciální komunikaci, proniká do jádra problému a snaží se ho pomocí vzájemných kompromisů vyřešit. Vidíme tedy, že do aplikace tohoto modelu se prakticky zapojuje mnoho profesí různého typu. Pokud se znalci povede mezi rodiči dosáhnout kompromisu, jenž povede k uzavření dohody, odpadá jeho povinnost sepsání znaleckého posudku. Na druhou stranu, pokud se tak nestane a k uzavření dohody nedojde, je třeba znalecký posudek vypracovat a soud na jeho základě rozhodne (Rudolph, 2007).

Soud

Poslední, avšak nedílnou součástí institutů Cochemské praxe, je soud. Tento orgán se v tomto celku snaží využít své autoritativní postavení tak, aby pomohl korigovat nejen rodiče, ale i všechny ostatní zúčastněné strany a profese tak, aby došlo k co nejrychlejšímu uzavření dohody ku prospěchu dítěte nebo dětí. Prvním úkolem soudu je zde nařídit první jednání ve věci, termín tohoto jednání by měl být ustanoven do 14 dnů od písemného podání advokáta (Rogalewiczová, 2015). Snaha rychlého ústního jednání za účasti rodičů, jejich právních zástupců a orgánu péče o dítě je jedním ze základních principů Cochemské praxe, konkrétněji principu rychlosti, jak uvádí ve své publikaci Rudolph (2009). Autor dále zmiňuje, že cílem takového rychlého postupu je zamezit „tahanicím“, jelikož právě i díky tomu se podstatně zvyšuje šance na hluboké

odloučení od jednoho z rodičů, zejména pak u dětí nižšího věku. V publikaci autora Melzera (2016) je uvedeno, že u takovýchto dětí by tento stav mohl znamenat významné ovlivnění psychiky a dalšího vývoje dítěte.

Ihned po určení termínu prvního jednání, soud dále odkazuje rodiče na již zmiňovaný orgán péče o dítě, ve snaze dosažení dohody mezi rodiči. Nedojde-li během toho k uzavření dohody, následuje první jednání, v rámci něhož má soud stále stejný cíl. Tímto cílem je samozřejmě pomoci dosažení vzájemné shody mezi rodiči jako takovými a také porozumění zájmům jejich dítěte/děti. V situaci, kdy tomu tak není, uloží soud účastníkům povinnost návštěv odborné poradny viz výše (Rogalweiczová, 2015).

Druhé jednání soud nařizuje po ukončení návštěv v odborných poradnách. Zde poté dojde buďto k odsouhlasení vzniklé dohody nebo k ustanovení soudního znalce, to v případě, kdy sezení neměla ten správný efekt a k uzavření dohody mezi oběma stranami nedošlo. Práce soudního znalce bývá ustanovena max. na 2 měsíce (Dostálová a Killarová, 2015). Po uplynutí této doby, stojí před soudem opět dvě varianty. Zaprvé ta, ve které došlo mezi rodiči k dohodě a zadruhé ta, kdy k žádné dohodě nedošlo. V takovémto případě již není žádná z profesí vyžadována a dochází ke krajnímu řešení problému, kterým je autoritativní soudní rozhodnutí (Rudolph, 2007).

1.9.2 Počátky Cochemské praxe v České republice

V rámci předcházející části práce jsem představil fungování a vývoj v rámci Cochemské praxe od jejího počátku v 90. letech 20. století. Od té doby do nynějška se německým odborníkům podařilo celý systém této praxe vyladit tak, aby se stal předmětem myšlenkových, ale i legislativních změn odborníků na české rodinné právo. Ačkoli je na našem území praktické využívání tohoto modelu teprve ve svých začátcích, i tak se mu věnuje poměrně velká pozornost a roste počet soudů, které začínají probíranou interdisciplinární spolupráci aplikovat. Začalo se tak dít v březnu roku 2016, kdy se místopředseda Okresního soudu v Novém Jičíně rozhodl, že začne postupně aplikovat takové kroky, které povedou k tomu, aby bylo možné Cochemskou praxi na daném soudě aplikovat (Polák a Westphalová, 2018). Mezi těmito kroky bylo i ustanovení řídicí skupiny složené z opatrovnických soudců místního soudu, dále pak zástupců ze strany OSPOD v daném soudním obvodu a ustanovení dalších pracovníků Krajského úřadu

Moravskoslezského kraje, Ministerstva práce a sociálních věcí nebo pracovníků místních poradenských či mediačních služeb (iurium.cz, 2018).

Co se týče aplikace Cochemské praxe, tak na českém území najdeme i další aktéry, např. spolek rodinně-právních a opatrovnických soudců nebo iniciativu působící na webových stránkách www.cochem.cz (iurimu.cz, 2018). Dalším z orgánů, který se zabývá Cochemským modelem, je Úřad pro mezinárodně právní ochranu dětí, ten založil a realizuje projekt s názvem „*Rozvoj partnerství v oblasti mezinárodní spolupráce*“ v rámci něhož v roce 2014 vznikla i sekce zabývající se know-how Cochemské praxe pro účely České republiky (Cirbusová a Rogalewiczová, 2015). Brzobohatý et al. (2015) k tomu konkrétněji dodává, že tento úřad vydal svou vlastní metodickou příručku, dále organizuje tematické konference a workshopy. Na závěr předcházejícího výčtu bych ještě rád zmínil příspěvek Novákové (2015), ta uvedla, že dalším nutným krokem v rámci aplikace tohoto modelu bude osvěta a také fakt, že komunikace s rodiči se kladně odráží i na problematice majetkového vypořádání či placení výživného.

Pokud se vrátím zpět a budu konkrétnější, tak v rámci aplikace Cochemské praxe u českého soudu, bylo nezbytně nutné vymezit určité principy a pilíře, na kterých by tato spolupráce stála. Prvním z nich je takový, že základem řešení každého z řešených sporů by měla být převážně dohoda mezi rodiči. Druhým z pilířů je myšlenka, že dítě nechce v případě konfliktu svých rodičů ztratit ani jednoho z nich (Polák, 2018). Polák (2018) ve svém sborníku ustanovil i třetí pilíř této praxe, který je založen na tezi, že rozvod či ukončení partnerství představují pro děti psychické trauma, a právě rodiče by měli být ti, kteří chtějí tomuto dopadu nejvíce předcházet. Předposledním doporučením pro fungování modelu je, aby zástupci profesí nabádali rodiče, ve snaze řešení konfliktu, pohlížet na věc i z úhlu pohledu dítěte samotného, protože jedině tak dokážou stoprocentně pochopit, jeho nejlepší zájem. Jako poslední z principů uvádí autor, že k deeskalaci konfliktu spíše přispěje, pokud budou mít rodiče pocit, že k jeho řešení došli sami. Autoritativní rozhodnutí soudu je tedy až na posledním místě. Na místo toho, by mělo být využito doporučení vyhledat odbornou pomoc, kdy rodiče by se tak měli cítit více motivovaní pro poklidné řešení situace. Aby bylo možné všechny principy zakotvit a využívat, je nutné, aby je respektovali i všichni odborníci zúčastněných profesí a pracovali ve vzájemné spolupráci.

Jak již bylo řečeno, i v České republice se na řešení rodičovských konfliktů podílí odborníci z řad několika profesí, avšak je zde patrný jeden rozdíl. Cíle těchto odborníků by měly být slazeny tak, aby vedly rodiče k nalezení té nejefektivnější a nejlepší dohody, a to zejména ve prospěch jejich dítěte.

Soud

Změna role pro soud se týká zefektivnění práce, především pak zkrácením délky sporu. Soud se stává členem interdisciplinárního týmu a otevřeně komunikuje se zástupci ostatních profesí. V první fázi soud přistupuje k rodičům jako k partnerům a je jím nápomocen při převzetí odpovědnosti za dítě. Rodičovské kompetence následně posuzuje podle vůle a ochoty rodičů nalézt společné řešení. Taktéž orientuje rodiče na zájem daného dítěte a odkazuje na další formy odborné pomoci. Změnou je v tomto případě i účelnější využívání znaleckých posudků, tzn. že znalecké posudky, jsou nařizovány jen v případech, kdy existuje důvodná pochybnost, že rodiče nebo jeden z nich nemají požadované kompetence pro výchovu (Cochem.cz, 2021).

Advokáti

I v rámci české Cochemské praxe bývá zpravidla právě advokát tou profesí, na kterou se rodiče během svého sporu obrací nejdříve. Tito právní zástupci jsou v drtivé většině odborníky na problematiku rodinného práva. Problematikou rodinného práva se v současné době v České republice aktivně zabývá 1 165 profesionálů (vyhledavac.cak.cz, 2021), z celkového počtu přes 12 162 aktivních advokátů (cak.cz, 2019). Toto číslo se dle České advokátní komory každoročně navyšuje.

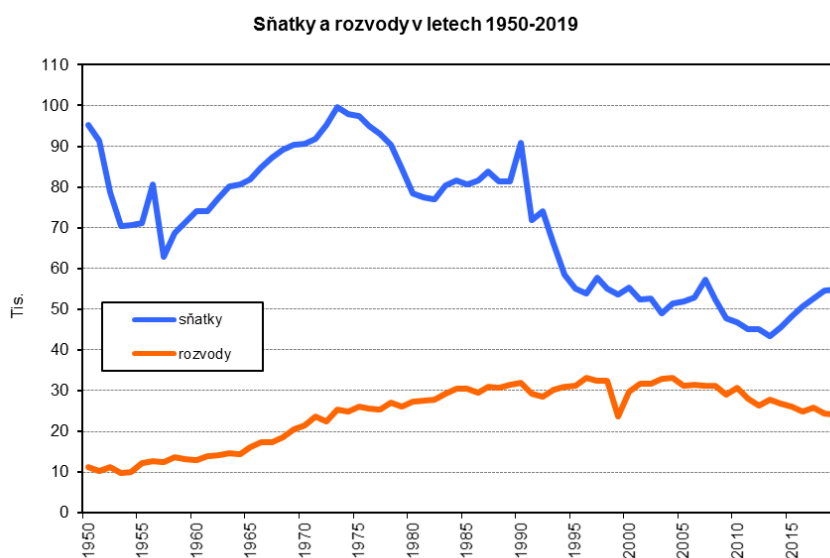
Pokud bych měl tuto situaci zhodnotit, domnívám se, že počet advokátů zabývajících se rodinnou problematikou, je vůči rozvodové situaci v České republice poměrně stabilní. Jen pro představu zpracoval ČSÚ tabulky (viz tabulka č. 4), se sumarizací veškerých rozvodů v naší republice, a to až do roku 2017. Na jednoho rodinného advokáta tak např. v roce 2017 spadalo přibližně 22 rozvodů.

Tabulka 4: Počet sňatků a rozvodů

Rok	Počet sňatků	Počet rozvodů
2013	43 499	27 895
2014	45 575	26 764
2015	48 191	26 083
2016	50 768	24 996
2017	52 567	25 755

Zdroj: ČSÚ

Z posledních údajů jasně plyne, že počet rozvodů se každoročně rovná cca ½ všech uzavřených sňatků, což je ve své podstatě docela velké číslo. Až v posledních letech se trend rozvodů pomalu snižuje (obrázek 1), zatímco trend svateb roste (ČSÚ, 2019). I tak ovšem stále existují děti narozené mimo manželství, o které je třeba pečovat a stávají se účastníky řízení. Podíl takto narozených dětí je v Česku podle Eurostatu vyšší než evropský průměr.

Obrázek 1: Sňatky a rozvody v letech 1950-2019

Zdroj: ČSÚ

V roce 2017 se narodilo přibližně 49 % dětí neprovdaným ženám, pro porovnání v roce 2007 to činilo 34,5 % (socialnipolitka.cz, 2018). Pokud se podíváme ještě dál, tak zjistíme, že v roce 2019 se číslo narozených mimo manželství nepatrně snížilo,

a to na 48,2 % (ČSÚ, 2019). Ač se jedná o negativní spojnici trendu, domnívám se, že počet advokátů zabývajících se na českém území rodinnou problematikou, je adekvátní.

Dle § 16 odst. 1 zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů, se advokáti při výkonu své činnosti musejí řídit primárně zájmy klientů, které musejí aktivně prosazovat a samozřejmě i účinně chránit. Právě přístup advokátů se odráží na faktu, že advokát jakožto jedna ze zainteresovaných profesí, nemusí hledět na zájmy dítěte, ale pouze na zájmy klienta, tedy rodiče, jehož zájmy mohou být odlišné (Matoušek, 2015). Tuto situaci si dovoluji ohodnotit jakožto nešťastné řešení. Ovšem s ohledem na to, že Česká republika převzala závazky plynoucí z Úmluvy o právech dítěte a Úmluvy o výkonu práv dětí, kdy právě tyto úmluvy jsou brány v potaz v rámci zákonného rámce pro uplatňování zájmů dětí. Samotný klient/rodič je pak do rámce těchto úmluv omežován zájmem dítěte. V Úmluvě o právech dítěte totiž nalezneme i ustanovení ukládající povinnost takovou, že zájem dítěte nebo dětí musí být brán jakožto přední hledisko při jakékoliv činnosti, která se jich týká (Úmluva o právech dítěte). Právě proto, ačkoliv advokáti zastupují své klienty, tedy rodiče dítěte, by měli i přesto během řešení konfliktů respektovat nejlepší zájem dítěte a jeho zaručená práva (Brzobohatý et al., 2015).

S ohledem na výše zmiňované informace, je patrné, že by mělo docházet k nárůstům právnických specialistů v oboru rodinného práva, tito právní zástupci jsou totiž nejen znalci práva, ale i rodinné psychologie. Rodiče by si tedy měli dát pozor na to, jakého právního zástupce zvolí, ten by měl vystupovat jakožto určitý poradce. Dále by měl být schopen najít ideální řešení pro zúčastněné strany, ale taktéž zvládnout nastítnit důsledky veškerých procesních kroků či potencionálního soudního rozhodnutí (Holá, 2014). Každopádně je nutné zmínit, že se tato oblast pyšní postupným progresem, jako jeden z nich mohu jmenovat např. vznik Unie rodinných advokátů. Konkrétněji se jedná o platformu pro advokáty a odborníky zaměřené na mimosoudní řešení sporů, ochranu rodiny nebo na vzdělávání zástupců zmiňovaných profesí, ale i veřejnosti (uracr.cz, 2018).

Orgán sociálně-právní ochrany dětí

Pojetí tohoto orgánu se v České republice liší od německého modelu. OSPOD v rámci českého řešení rodičovský konfliktů i v řízení ve věcech nezletilých, vykonává několik zásadních funkcí, tyto funkce si mohou mnohdy z podstaty sledovaných zájmů také odporovat. Činnost OSPOD je upravena v Zákoně o sociálně-právní ochraně dětí. Konkrétněji se výkon OSPOD, podle výše uvedeného zákona, zaměřuje hlavně na preventivní, výchovnou či poradenskou oblast pomoci. V rámci probírané Cochemské praxe, je nutné zmínit, že OSPOD může v rámci své činnosti vystupovat během řešení rodičovského konfliktu, hájit nejlepší zájmy jak samotného dítěte, tak i jeho rodičů. K faktu, že OSPOD může hájit i zájmy rodičů, dochází díky tomu, že úkolem OSPOD je radit rozhádaným rodičům, ve snaze najít to nejlepší řešení jejich vzájemného konfliktu (Rogalewiczová, 2015). Pokud budeme hovořit o hájení zájmů dítěte, k tomu přistupuje OSPOD (§ 469 odst. 1 ZSŘ) jako kolizní opatrovník dítěte, za které ve věcech péče o nezletilé před soudem vystupuje.

Při řešení rodičovského konfliktu, se rodiče se zaměstnanci Orgánu sociálně-právní ochrany dětí mohou setkat, a to již před zahájením soudního řízení ve věcech péče o nezletilé. Stává se tak, pokud se na orgán obrátí dítě se žádostí o pomoc, a to i bez vědomí rodičů či osob, které za jeho péči zodpovídají. Stejně právo platí i v opačném pořadí (§ 8 odst. 1 ZSPOD). Samotný akt pomoci poté spočívá převážně v poradenské a preventivní činnosti orgánu. S rodiči se v takovémto případě navazuje dialog, na jehož bázi jim OSPOD sděluje, jaká práva a povinnosti v konkrétní situaci mají. To zahrnuje i sepsání návrhu soudu a zjištění názoru druhého z rodičů, popř. obou z nich, obrátilo-li se na OSPOD s prosbou dítě. Během celého tohoto procesu a snaze vyřešení konfliktu, musí pověřeni pracovníci OSPOD, brát zřetel převážně na zájmy dítěte. V této fázi začíná pomalu docházet od činnosti poradenské k činnosti uplatňování skrz daná opatření (Brzobohatý et al., 2015). Zástupci Orgánu sociálně-právní ochrany dětí mohou v rámci řešení konkrétních konfliktů, vystupovat jakožto terapeuti nebo poradní orgán, jež se snaží navést aktéry k nalezení správného řešení konfliktu či jiného problému. Pokud rodiče odmítají s orgánem spolupracovat, stává se OSPOD i samotným řešitelem vzniklé situace (Novotná, 2008). Rogalewiczová a Killarová (2015) ve své publikaci nadále popisují další z klíčových funkcí OSPOD, což je funkce kolizního opatrovníka. K tomu dochází ihned, kdy započne soudní řízení ve věcech péče o nezletilé. Autorky dále

popisují, že funkce kolizního opatrovníka bývá OSPOD přisuzována relativně běžně, avšak zákon jasně stanovuje, možnost ustanovení i subjektu odlišného.

Co se týče činnosti OSPOD, ta musí být vykonávána tak, aby chránila již několikrát zmiňované nejlepší zájmy dítěte. Zejména by pak pracovníci tohoto orgánu měli respektovat právo dítěte na vlastní názor na danou situaci (§ 8 odst. 2 ZSPOD). Ačkoli zde pracovníkům nevzniká přímá povinnost reflektovat dětský názor, a to např. pokud by tento názor byl v rozporu s nejlepšími zájmy nezletilého, musí k němu přinejmenším přihlídnout. Dále pak pověření zaměstnanci OSPOD provádějí důkladná šetření v rodině, kdy kromě myšlenek a názorů dítěte, usilují i o názory pečujících rodičů. Na základě tohoto šetření je sepsána zpráva pro soud, ve které je probrána důkladná analýza rodinné situace a to vč. poznatků o veškerých jejích členech, konfliktech a jejich řešení (Brzobohatý et al., 2015).

Nyní bych se rád vrátil k faktu, že u pracovníků českého OSPOD v porovnání s německou praxí, nedochází k rozdělení role institutu zprostředkovávajícího řešení krizí uvnitř rodiny a kolizního opatrovníka. Právě z tohoto důvodu může docházet k již zmiňovaným odporujícím si zájmům. V rámci první role totiž pracovníci OSPOD pracují především s rodiči, kdy se snaží o odstranění jejich neshod a nalezení kompromisního řešení. Ve druhé z rolí se zaměstnanci následně dostávají do pozice, kdy musejí bránit převážně zájmy dítěte, i když k tomu dochází na úkor rodičů, což může být někdy neslučitelné s rolí první (Rogalewiczová, 2015). Právě díky takovýmto případům se domnívám, že by bylo vhodné tyto dvě role více rozdělit, např. dle německého vzoru (viz výše). Kolizní opatrovník by se tedy mohl na sto procent věnovat pouze zájmům dítěte a ve zbytku by bylo vypomáháno s řešením kolizí rodičů.

Mediátor

Mediace nebyla do původního modelu vůbec zařazena, a to ani v Německu. Ovšem s tím, jak šel čas, se nutnost využívání této profese prohlubovala. Nyní má v modelu již nezastupitelnou roli, ale je nutné podotknout, že v České republice zatím nedochází k využívání mediátora během praxe v takovém množství. Prozatím dochází především k opoře v rámci služeb poraden pro rodinu, manželství a mezilidské vztahy či podobné subjekty (Cochem.cz, 2021).

Psychologické poradny

I psychologické poradny jsou součástí Cochemské praxe a v rámci jejich využívání došlo k několika změnám. Tyto poradny provádějí doporučenou i odbornou pomoc. Spadá sem edukace, rodinná terapie a prozatím i role mediátora. Sezení v těchto poradnách, má za úkol, dovést rodiče k převzetí společné odpovědnosti vůči dítěti. Taktéž posuzuje kompetence rodičů. To vše ústí ve větší efektivitu těchto poraden, ale zároveň i k jejich většímu vytížení (Cochem.cz, 2021).

Soudní znalec

Činnost soudních znalců vychází ze zákona č. 254/2019 Sb., o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech, ve znění pozdějších předpisů. K využití soudního znalce, v rámci rodinných konfliktů na území České republiky dochází, potřebuje-li soud zodpovědět uložené otázky, z jichž má vyplynout, který z rodičů má lepší předpoklady pro výchovu dítěte. Soudní znalec obdrží od soudu otázky a zjištění odpovědí od rodičů je na něm. Nevýhodou je, že znalec nemůže měnit ani korigovat položené otázky, což může někdy již od prvopočátku vést k negativní atmosféře mezi ním samotným a rodiči, nebo také naopak. Jako příklad mohou nastínit situaci, kdy by soud formulovou otázku např. „*který z rodičů má lepší předpoklady pro výchovu nezletilého*“. Danou otázkou je automaticky předurčeno, že jeden z rodičů musí být ve výchově horší, a právě znalec pak v této situaci musí daného rodiče označit, i když by se dala situace vyřešit i jinak (iustin.cz, 2013). Zmiňovanou komparaci by znalec neměl provádět sám, měl by spíš pomoci soudu zhodnotit výchovnou způsobilost rodičů, jejich povahové rysy, vztahy s dítětem atp. (Novák, 2012). Důležité je vyzdvihnout i to, že soud by neměl znalecký posudek stavět nad ostatní důkazy automaticky, nýbrž jej posuzovat dle zásady volného hodnocení důkazů (OSŘ).

V praxi se však zpravidla setkáváme se situací, kdy soud znalci pokládá nebo formuluje otázky, které jsou nepřipustné. Zpravidla se jedná o otázky typu „*kterému z rodičů by mělo být nezletilé dítě svěřeno do péče, měl by být ustanoven zákaz styku s dítětem některému z rodičů*“. Tím soudce na znalce přehazuje svou největší odpovědnost v celém řízení. Soudní znalec je tedy často stavěn do situací, kdy je nucen rozhodnout o osudu výchovy dítěte, ačkoli by tak činit neměl (Matoušek, 2015).

1.10 Fáze před zahájením soudního řízení

Nyní se ve své práci budu zabývat činnostmi, které se realizují v prvopočátku samotného soudního procesu a jsou rozděleny do dvou fází. První fáze je před zahájením soudního řízení a následuje fáze druhá, od zahájení soudního řízení. U první ze zmiňovaných fází, tedy před zahájením soudního řízení, je klíčové dovést rodiče k porozumění, že samotné soudní řízení či celý stanovený proces pro ně není soubojem. K tomuto pochopení je potřeba zainteresování všech institucí, které se musejí oprostít od snah svých klientů použít jej jakožto vzájemnou zbraň (Matoušek, 2015). V české praxi toto následně funguje tak, že pokud jeden z rodičů požádá OSPOD o sepsání návrhu na zahájení soudního řízení, OSPOD mu nevyhoví, dokud u toho nebude přítomen i druhý z rodičů. Je tak činěno kvůli tomu, aby jedna z protistran nenabyla dojmu, že daná instituce, jež návrh podává za určitou stranu, neztratila svou nezávislost vůči oběma. Zároveň s tím zástupci profese poučí rodiče o možnostech, kterých mohou využít v rámci smírného řešení situace. A to především z toho důvodu, aby u rodičů byla odstraněna nevědomost o konkrétních prostředcích a postupech, které ve finále stojí za tím, že se rodiče nedokážou na společné dohodě domluvit (Polák, 2018).

1.11 Fáze od zahájením soudního řízení, nařízení jiného soudu

Druhou fází v rámci modelu jsou činnosti provedené od zahájení soudního řízení, popř. nařízení jiného soudu. Pokud dojde k okamžiku, kdy je zahájeno soudní řízení, je dle § 18 ZSŘ nezbytné nařídit jiný soudní rok. Pokud se zaměříme na druhý odstavec tohoto paragrafu, je potřeba zmínit, že jiný soudní rok se vyznačuje s velkou dávkou neformálnosti. Soud se může konat nejen mimo jeho budovu, ale i mimo úřední hodiny soudu. Právě tyto skutečnosti jsou, v rámci praxe v Novém Jičíně, velmi často využívány, neboť pomáhají nastolení přátelské atmosféry mezi zúčastněnými stranami. Lhůta, do které by měl být soudní rok svolán, je 3 týdny. Pokud již v první fázi, tedy před řízením, došlo mezi rodiči ke shodě, bývá v této lhůtě nařizováno první jednání. (Kutlík, 2018). Konkrétní datum konání v rámci jiného soudního roku je pak odvislé od dohody s pracovníkem Orgánu sociálně-právní ochrany dětí, ten musí být pracovníky soudu okamžitě informován. Zaměstnanci OSPOD je nadále sděleno, že se opatrovníkem dítěte stává město a že by měla být v nejbližší době dohodnuta schůzka s jeho rodiči (Polák, 2018). Autor dále uvádí i to, že opatrovníkem se stane jiný subjekt než OSPOD. Toto je pro model důležitým krokem, dojde tak k přiblížení se původnímu německému

modelu. Co se týče schůzky s rodiči, OSPOD klade důraz především na poučení rodičů a jejich plnému informování o tom, že pokud se nedostaví na schůzku, tak je to znakem nezájmu o dítě, jakožto i o výkon práv a povinností v rámci jejich rodičovské odpovědnosti. Z čehož jasně vyplývá znevýhodnění rodiče nejen v očích soudu. Dalším cílem schůzky je opět dovedení rodičů k uzavření vzájemné dohody, díky které by věc ani nemusela být projednávána v jiném soudním roku. Pokud k této situaci nedojde, slouží tato část řízení jakožto příprava na jiný soudní rok.

Jak již bylo výše zmíněno, tak jiný soudní rok je založen na své neformálnosti. Dochází během něj ke snaze soudce sblížit se s rodiči a navození přátelské atmosféry, s cílem nalezení nejlepšího řešení rodičovského konfliktu, a tudíž i k jejich opětovnému převzetí rodičovské odpovědnosti. Velmi často se zde využívá praktika mediace. V prvopočátku soudce rodičům dále nastiňuje, co vlastně pojem jiný soudní rok znamená, jakým způsobem bude probíhat, proč je vůbec nařizován a také, s jakými zásadami je provázán. Dále následuje představení rodičů, jejich společného dítěte či dětí pracovníkem OSPOD. Pracovník k tomuto představení přidává i analýzu výsledků společné schůzky před jiným soudním rokem. Po této části je pravidlem, že soudce poskytne prostor pro vyjádření obou rodičům. Rodiče by v tomto vyjádření měli představit své představy o tom, jak s ohledem na nejlepší zájmy dítěte/dětí situaci vyřešit. Následně soudce názory obou rodičů zanalyzuje, přijde s návrhem a svým vlastním pohledem na danou problematiku a jejím možným řešením dle praxe a judikatury. V tom nejlepším případě dojde po těchto výstupech k uzavření dohody mezi rodiči, v ten samý den je i následně svoláno jednání na schválení oné dohody, tedy pokud mu nebrání žádná jiná okolnost. Právě v tomto opačném případě je jednání nařizováno ve lhůtě do tří týdnů. V případech, kdy se rodiče nejsou schopni dohodnout, jim je doporučena návštěva odborné poradny pro pomoc při řešení a překonání neshod (Kutlík, 2018). Do této doby soud s rodiči jedná v přátelské atmosféře, se snahou, aby došlo ke smírnému řešení nastalé situace a podpoření nejlepších zájmů dítěte. Pokud však ani po ukončení sezení v odborné poradně, není vidina šance na efektivní uzavření dohody, změní soud svou tvář a začne s rodiči jednat z pozice síly (Polák, 2018). Dle Kutlíka (2018) dochází i k překlopení odpovědnosti z hájení zájmů dítěte rodiči na stranu soudu.

Následně bych rád zmínil, že co se týče samotného rozhodnutí soudem, není nutné využívat znaleckých posudků, což je oproti standartnímu německému modelu rozdílné, ten znalce

považuje za vážený poradenský orgán. Soudce Polák si při své aplikaci Cochemské praxe tento procesní postup upravil a došel ke kompromisu. V něm vychází z toho, že posudek soudního znalce je zapotřebí v případech, kdy alespoň jeden z rodičů není schopný nést svou rodičovskou odpovědnost. Konkrétněji se tedy jedná o ty nejzávažnější případy. Nenaznačují-li okolnosti jinak, je nutné vycházet z vyvratitelné domněnky způsobilosti obou rodičů dostatečně pečovat o dítě, nicméně minimálně jednomu z nich, i tak chybí snaha hájit co nejúčinněji zájmy dítěte. I tento faktor spolu s tím, jak se rodiče veškerým zainteresovaným profesím po čas celého řízení jeví, jsou klíčovými faktory pro autoritativní soudní rozhodnutí. Kromě zmiňovaného soudce vyhodnocuje i ochotu obou rodičů spolupracovat, aktivně se zapojovat do mimosoudního řešení sporu, upuštění od společných konfliktů nebo i míru respektu druhého partnera při jeho řešení vůči zájmům dítěte (Kutlík, 2018).

Model, který na novojičínském soudu našel své uplatnění, je velmi inspirativní a zároveň i efektivní uskupení. Celý model odstartoval v počátku roku 2016 a již od té doby došlo k rapidnímu nárůstu uzavřených dohod ve věcech péče, výživy a styku s nezletilými. Jako příklad mohu uvést porovnání uzavřených dohod mezi roky 2015 až 2016, jež porovnával sám Mgr. Vladimír Polák. V opatrovnickém úseku roku 2015 se počet uzavřených dohod pohyboval kolem 59 %, od roku 2016, kdy došlo k aplikaci modelu, se počet uzavřených dohod zvýšil na více než 90 %, což je růst s poměrně velkým potencionálem na to, že autor počítá pouze s částí roku a tím, že docházelo pouze k postupnému zainteresování potřebných profesí a nastolení vzájemné interdisciplinární spolupráce (Polák, 2017).

1.12 Výhody a nevýhody Cochemské praxe

Stejně jako každá jiná praxe, tak i ta Cochemská, má své výhody a nevýhody. K primárním výhodám tohoto modelu patří fakt, že pokud dojde k dohodě, tedy shodě a spolupráci všech zúčastněných stran, jedná se o velmi efektivní a s největší pravděpodobností i trvalé řešení daného rodičovského konfliktu. S tím souvisí i to, že v takovém případě, už ze samotného základního principu a povahy modelu, dochází k významnému urychlení opatrovnického řízení a jednak i ke snížení nákladové stránky řízení. Tato ekonomická rovina zavedení Cochemské praxe do celé České republiky, by se do budoucna mohla odrazit ve výrazné úspoře veškerých nákladů spojených s opatrovnickým řízením. Je totiž patrné, že měsíce až roky dlouhá řízení

a kroky s ním související, by se zkrátily na měsíce až týdny. Samozřejmostí by bylo i snížení finančních nákladů samotných rodičů na advokáta.

Dalším plusem, jež souvisí s předešlým tvrzením, je i odpadnutí mnohé administrativní zátěže pro OSPOD ale i soud samotný. Jedinou podstatnou listinou se zde stává ona vzájemná dohoda rodičů. Cochemská praxe dále nestaví pouze na názoru dítěte, ovšem i tak je jeho nejlepší zájem v popředí. Jako další výhodu této praxe vidím v tom, že rodičovský konflikt a jeho soudní řešení může být často stresové a taktéž může být spouštěčem pro potlačení rodičovské odpovědnosti. Oproti tomu Cochemská praxe se snaží o co nejcitlivější řešení daného problému a tím pádem i o znovuoživení a přiznání této odpovědnosti. Neméně důležitým plusem aplikace Cochemského modelu, je participace dalších profesí a expertů z rodinné praxe. Dochází zde tak k maximálnímu využití podpůrných služeb a technik alternativního řešení konfliktů, jako je mediace či ostatní poradenská péče. Z toho plyne, že díky této praxi je etablováno mnoho určitých způsobů spolupráce, jež by bylo v budoucnu možné využít i pro další oblasti. Výhodou aplikace tohoto modelu, je jeho transparentnost, rodiče jsou totiž předem obeznámeni s možným průběhem soudního řízení i časovým horizontem (Janáková, 2018).

Pokud se zaměřím na nevýhody této praxe, tak z výroku místopředsedy České advokátní komory JUDr. Tomáše Sokola je patrné, že upřednostňování smírného řešení sporů před konkrétními pokyny klienta, nemůže být danému advokátovi nikterak přikazována, tedy ani zmiňovaným modelem. Podle jeho zkušeností z posledních let mají spory mezi partnery spíše tendenci se vyostřovat. Tito partneři jsou tak schopni využít veškeré možnosti a instituty k tomu, aby druhého rodiče zbavili jeho odpovědnosti. Tento model tedy nelze aplikovat na každý z případů, ale jen na ty z nich, které nejsou vyostřené a mají k smírnému řešení potenciál (Janáková, 2018).

Negativní stránkou, jež souvisí i s předcházejícím názorem, Cochemského modelu je i to, že advokáti často nesouhlasí s konceptem, že by se měli zavázat k upřednostnění dohody, tj. k závazku že nevyužijí tzv. „*bojové taktiky*“. Dle jejich názoru totiž rodiče často dospějí k dohodě až v průběhu či na samotném konci soudního řízení, tedy až po určité době. Pokud se na celou problematiku podíváme z hlediska rodičů, což beru jako jednu z nejdůležitějších věcí, je možné, že rodiče mohou jakožto nevýhodu, vnímat poměrně nadměrný tlak veškerých zainteresovaných institucí. Dá se taktéž říct, že někteří

rodiče mohou být demotivováni přemírou zodpovědnosti (Rogalewiczová, Killarová, 2015).

2 Cíl práce a výzkumné otázky

2.1 Cíl práce

Cílem mé bakalářské práce je:

1. Poukázat na problematiku výkonu rodičovské zodpovědnosti.
2. Poukázat především na tendenci využití Cochemského modelu v praxi s porovnáním různých měst.
3. Popsat možnosti řešení konfliktů vznikajících při výkonu rodinné péče.

2.2 Výzkumné otázky

K provedení výzkumu, týkajícího se četnosti využívání a aplikace Cochemského modelu do českého prostředí, jsem si stanovil následující výzkumné otázky:

1. Jsou zaměstnanci OSPOD s problematikou této metody seznámeni?
2. Je v rámci České republiky iniciátorem této praxe i jiná osoba nebo osoby než samotný soudce?
3. Jaké je dle zaměstnanců OSPOD to nejčastější pozitivum a negativum, které se týká výkonu Cochemské praxe?
4. Jaký vztah mají k výkonu Cochemské praxe zúčastnění rodiče?
5. Jaké jsou nejčastější případy nevhodnosti využívání Cochemského modelu?

3 Metodika

V této bakalářské práci jsem blíže představil téma výkonu rodičovské odpovědnosti a s tím spojenou metodu Cochemské praxe. Ke správnému vypracování teoretické části práce, bylo nutné nastudovat mnoho odborných publikací, časopisů, zahraniční literatury a dalších zdrojů, týkajících se tématu výkonu rodičovské odpovědnosti a Cochemské praxe. Na tomto základně byly znalosti následně aplikovány v rámci praktické části práce. Informace týkající se výkonu a aplikace Cochemské praxe na území České republiky, jsem získal převážně z dotazníkového šetření u zaměstnanců OSPOD na rozličných územních pracovištích. Dále také z webových stránek a publikací zabývajících se tímto tématem.

3.1 Metody a techniky sběru dat

Pro sběr dat jsem se rozhodl využít metodu dotazníkového šetření, dotazník byl vzhledem k pandemii Covid-19 distribuován online. Dotazníky byly pro respondenty dostupné online skrz sdílený odkaz, který byl rozeslán na více než 60 pracovišť OSPOD napříč Českou republikou. Šetření skýtalo celkem 11 otázek, z toho 7 uzavřených otázek s výběrem z více možností a 4 otázky otevřené, na které měli respondenti možnost odpovědět v několika bodech nebo souvětích. Celková návratnost dotazníku byla zaznamenána od 20 rozličných pracovišť s tím, že v některých místech došlo k četnějšímu vyplnění, tudíž celkový počet navrácených dotazníků byl 34. V rámci výzkumu se zaměřuji jak na subjektivní názory veškerých pracovníků OSPOD, tak na informace týkající se územního členění a využívání této metody. Proto v otázkách týkajících se celkové situace napříč Českou republikou, vyhodnocuji pouze jeden dotazník z každého pracoviště. Pokud došlo k více totožným odpovědím za jedno pracoviště, pak je do dat zahrnuta pouze jedna odpověď, aby nedocházelo k znehodnocení dat. Konkrétněji se jedná o otázky č. 3, č. 4 a č. 5. U zbytku otázek se jedná o subjektivní názory, které popisují aktuální stav praxe a jsou tedy všechny přínosné.

Tento průzkum probíhal na jaře 2021 a vzor dotazníků je k nahlédnutí v příloze (Příloha 1). Kvantitativní výsledky jsem zpracoval pomocí programu MS Office do sloupcových a výsečových grafů tak, aby byly co nejpřehlednější, v případě nutnosti jsem čísla zaokrouhlil na dvě desetinná místa. Veškeré grafy jsou pro tuto práci podstatné, a proto se vyskytují přímo v samotném textu práce spolu s dalším vysvětlením a popisem.

Kvalitativní výsledky ve formě odpovědí na otevřené otázky jsem sumarizoval a vyhodnotil kvalitativně.

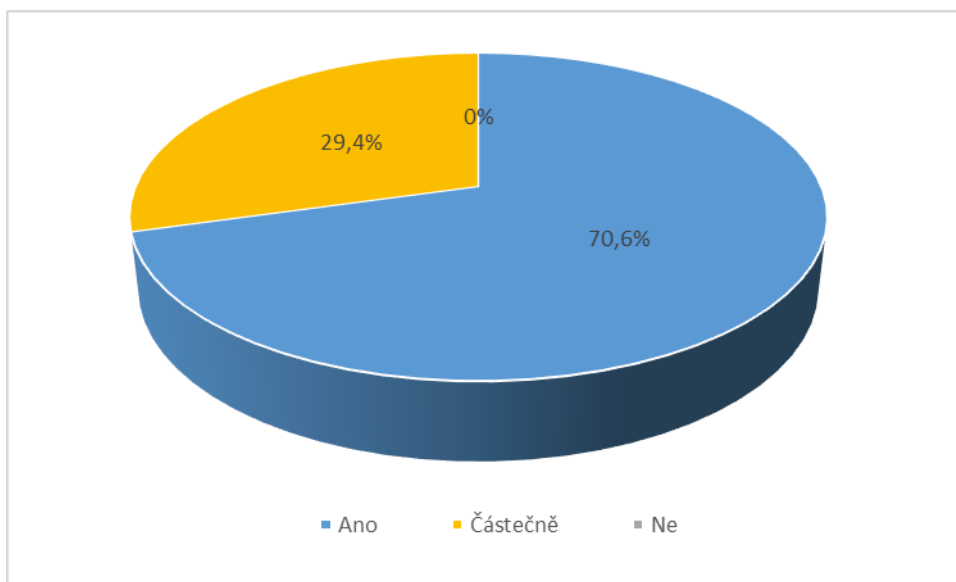
4 Výsledky

V rámci svého výzkumu ohledně aplikace Cochemského modelu v České republice, jsem se zaměřil na jeho využívání zaměstnanci OSPOD. Přeci jen právě tito lidé jsou celé rodině, a právě i dětem nejbliže a měli by při práci s nimi, využívat nenásilné metody. Ve výzkumné části je využita kombinace kvantitativního i kvalitativního hodnocení dat získaných prostřednictvím online dotazníků. Odpovědi na otázky vedou k nastínění skutečného praktického využívání Cochemské praxe v České republice.

4.1 Dotazníkové šetření u zaměstnanců OSPOD v České republice

Tato část práce se bude věnovat rozboru informací získaných prostřednictvím dotazníkového šetření, které probíhalo na jaře 2021. Dotazník, týkající se současného využívání Cochemské praxe, byl rozeslán na více jak 60 územních pracovišť OSPOD a skýtal 11 otázek. Z toho 7 uzavřených s výběrem z více možností, na které bylo nutné odpovědět a 4 otevřené textové otázky, na které dotázaný odpovědět nemusel. Uzavřené otázky budou vyhodnoceny kvantitativně a otázky otevřené kvalitativně.

Otázka č. 1: Jste seznámeni s problematikou Cochemské praxe?

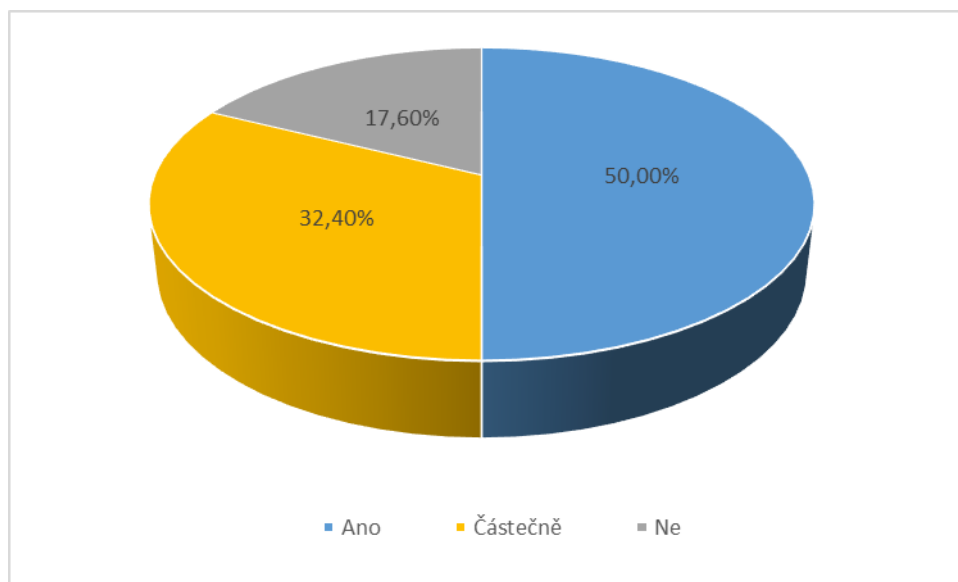

Obrázek 2: Jste seznámeni s problematikou Cochemské praxe?

Zdroj: vlastní

Z první otázky, kterou zaměstnanci OSPOD, napříč Českou republikou, vyplňovali, vyplývá, že 24 (70,60 %) osob z celkových 34 dotázaných je seznámeno s problematikou Cochemské praxe. Následně 10 (29,40 %) z dotázaných na tuto otázku odpovědělo, že se v tématu Cochemského modelu vyzná částečně. Jako pozitivum je možné brát fakt, že žádný z dotázaných neodpověděl negativně, tedy že není seznámen s daným tématem. Můžeme tedy hodnotit, že toto téma je na první pohled mezi zaměstnanci OSPOD známé, ať ho již využívají nebo nikoli.

Otázka č. 2: Setkali jste se během výkonu svého zaměstnání s Cochemskou praxí?

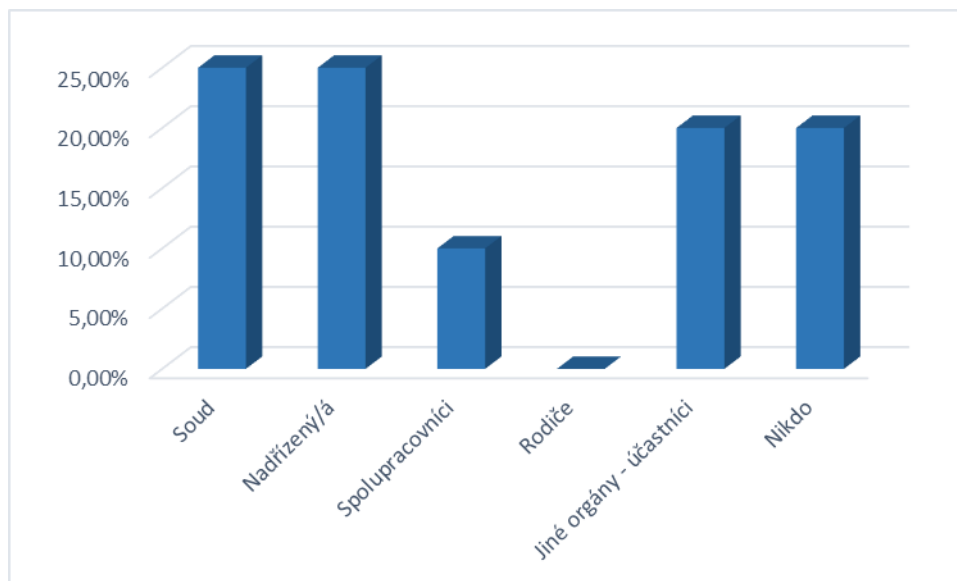

Obrázek 3: Setkali jste se během výkonu svého zaměstnání s Cochemskou praxí?

Zdroj: vlastní

Graf zohledňující otázku č. 2 sumarizuje zaměstnance OSPOD do tří skupin. Těmito skupinami jsou zaměstnanci, kteří se během výkonu svého zaměstnání setkali s Cochemskou praxí, 17 (50,00 %), dále ti, kteří se touto praxí na svém pracovišti zabývali jen z části. 11 (32,40 %) a 6 (17,60 %) z nich se během výkonu své práce s Cochemským modelem vůbec neseťkali. Z tohoto výsledku plyne, že stále existují zaměstnanci, kteří se s výkonem této praxe neseťkali, avšak v návaznosti na předchozí otázku vědí, v čem celý model spočívá.

Otázka č. 3: Kdo byl iniciátorem využívání metody na Vašem pracovišti?

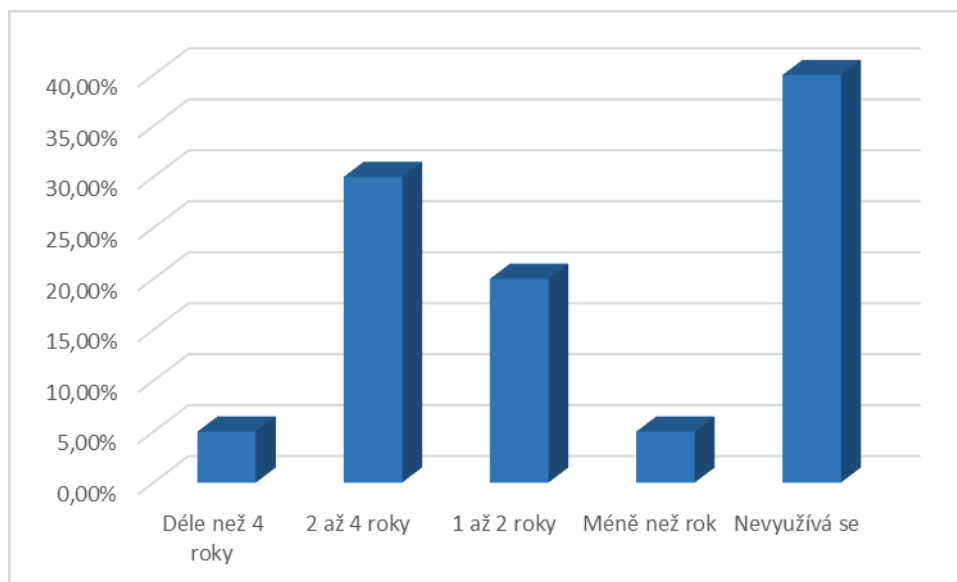

Obrázek 4: Kdo byl iniciátorem využívání metody na Vašem pracovišti?

Zdroj: vlastní

V otázce č. 3 dotázaní odpovídali na to, kdo byl prvotním iniciátorem využívání této praxe na daném pracovišti. Na výběr měli z možností: soud, nadřízený/á, spolupracovníci, rodiče nezletilého dítěte, jiné orgány nebo nikdo, v případě, pokud praxe na pracovišti není aplikována vůbec. 5 (25,00 %) z dotázaných odpovědělo, že iniciátorem byl soud, jelikož právě soud hraje v tomto rozhodování hlavní roli. Avšak je zajímavé vidět, že v mnoha případech byl iniciátorem někdo jiný. V 5 (25,00 %) případech se začali o praxi zajímat nadřízení zaměstnanců OSPOD. 2 (10,00 %) z dotázaných odpověděli, že hlavním iniciátorem této praxe byl na jejich pracovišti některý ze spolupracovníků nebo více z nich. Je dobré vidět, že zaměstnanci, ale i jejich nadřízení mají zájem, o vylepšování a modernizaci zasetých praktik a chtějí se naučit a též aplikovat i jiné metody. Žádný z dotázaných neodpověděl, že by některý z rodičů požádal nebo chtěl daný konflikt vyřešit Cochemskou metodou. Z toho můžeme odvodit, že rodiče buďto model neznají nebo se nechtějí tak aktivně účastnit řešení. Na 4 (20,00 %) z územních pracovišť byla Cochemská praxe iniciována jiným orgánem nebo účastníkem řízení. A ve 4 (20,00 %) z případů o Cochemskou praxi nejevil zájem nikdo.

Otázka č. 4: Jak dlouho se model Cochemské praxe na Vašem pracovišti využívá?

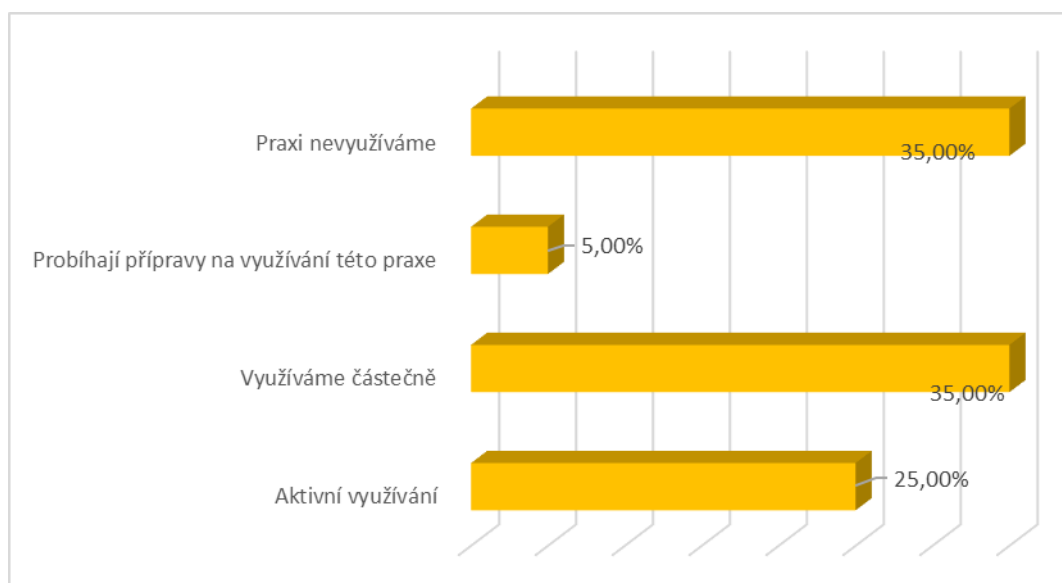

Obrázek 5: Jak dlouho se model Cochemské praxe na Vašem pracovišti využívá?

Zdroj: vlastní

Graf s otázkou č. 4 odráží, jak dlouho se model Cochemské praxe využívá na pracovištích napříč Českou republikou. Dotázaní měli opět na výběr z několika variant. Praxi déle než 4 roky aplikuje pouze 1 (5,00 %) z pracovišť, navazující možnost, tedy využívání modelu v délce 2 až 4 let, nalezneme na 6 (30,00 %) dotázaných pracovištích OSPOD. Skoro stejný počet OSPOD, 4 (20,00 %) praxi na pracovišti využívá 1 až 2 roky. Méně, než rok je praxe aplikovaná na 1 (5,00 %) pracovišti OSPOD. 8 (40,00 %) pracovišť OSPOD uvedlo, že praxe není prozatím využívána, což koresponduje i s odpověďmi u ostatních otázek.

Otázka č. 5: S jakou intenzitou je na Vašem pracovišti model Cochemské praxe využíván?

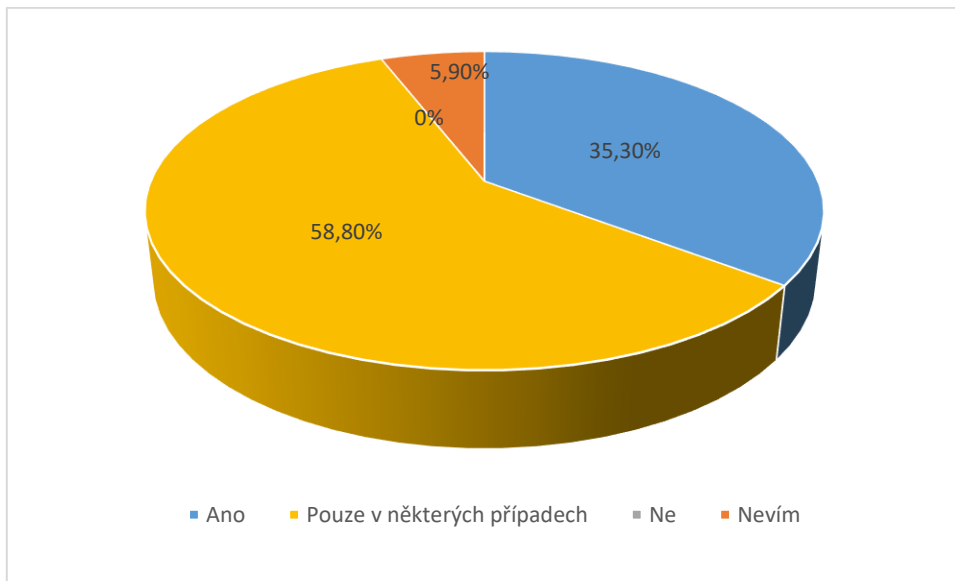

Obrázek 6: S jakou intenzitou je na Vašem pracovišti model Cochemské praxe využíván?

Zdroj: Vlastní

V otázce č. 5 měli dotázaní z řad OSPOD za úkol zaznamenat, s jakou intenzitou je Cochemský model na jejich pracovišti využíván. Zde se opět střetávají názory využívání praxe částečně nebo nevyužívání. 5 (25,00 %) z dotázaných odpovědělo, že praxi využívají aktivně. Následně většina, tedy 7 (35,00 %) z dotázaných, Cochemský model využívají zatím pouze částečně a na 1 (5,00 %) pracovišti probíhá v současné době příprava potřebná k využívání praxe. Nakonec na 7 (35,00 %) pracovištích se praxe prozatím vůbec nevyužívá. V součtu můžeme říct, že Cochemský model se využívá nebo probíhají přípravy v rámci využití (např. školení zaměstnanců), ve více než polovině z dotázaných pracovišť OSPOD, tj. v 65,00 % případů.

Otázka č. 6: Přispívá dle Vašeho názoru Cochemská praxe ke smírnému řešení sporů?

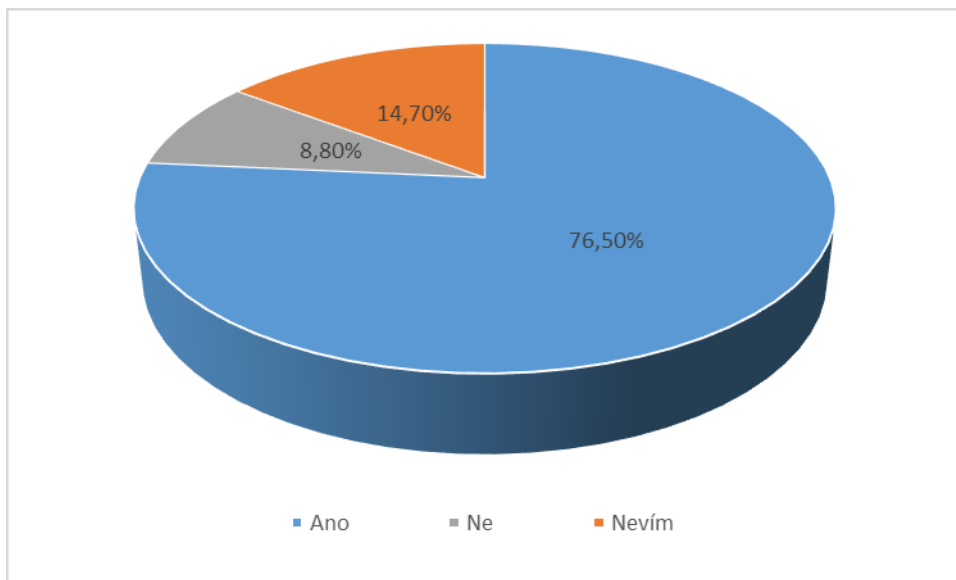

Obrázek 7: Přispívá dle Vašeho názoru Cochemská praxe ke smírnému řešení sporů?

Zdroj: vlastní

Z grafu náležícího k otázce č. 6, můžeme vyčíst individuální názory dotázaných zaměstnanců OSPOD ohledně reálného přispívání využití Cochemské praxe ke smírnému řešení sporů. Zde jsou výsledky poměrně jednohlasné. 12 (35,30 %) zaměstnanců se domnívá, že využívání Cochemského modelu přispěje vždy k vyřešení sporů. Následně většina z dotázaných 20 (58,80 %) uvedla, že využívání Cochemské praxe přispívá k smírnému řešení sporů pouze v některých případech. S tímto tvrzením korespondují i odpovědi na otevřené otázky, které se nacházely ke konci dotazníku. Jejich sumarizaci naleznete níže. 2 (5,90 %) z dotázaných nemají na tuto věc úplný názor nebo praktické znalosti, tudíž na tuto otázku odpověděli možností nevím. Variantu ne ne zvolil žádný ze zaměstnanců. Otázku můžeme vyhodnotit pozitivně, jelikož zaměstnanci, kteří ve svém profesním životě model využívají, k němu mají kladný postoj a domnívají se, že ve velké části případů vede ke smírnému řešení sporů.

Otázka č. 7: Využil/a byste možnost vzdělávání se v této oblasti?

Obrázek 8: Využil/a byste možnost vzdělávání se v této oblasti?

Zdroj: vlastní

Poslední uzavřená otázka se týkala samotných zaměstnanců a jejím cílem bylo získat informace ohledně toho, zda by se zaměstnanci OSPOD chtěli v dané problematice dále rozvíjet a využili by tak možnosti vzdělávání. Získané odpovědi byly více než potěšující. 26 (76,50 %) respondentů z řad OSPOD by využilo možnost vzdělávání se v oblasti Cochemské praxe. 5 (14,70 %) z nich odpovědělo, že zatím neví, zda by tuto možnost využili a pouze 3 (8,80 %) dotázaní zaměstnanci by možnost dalšího vzdělání nevyužili. Je patrné, že zaměstnanci OSPOD jsou ve většině případů své práci nakloněni a že vzdělávání by pro ně mohlo být jedním z benefitů. Přeci jen jedním z cílů lidského života je osobní rozvoj a vzdělávání. Informace plynoucí z této otázky by, měly být přínosem i pro nadřízené těchto zaměstnanců, jelikož investice do lidského kapitálu jsou v dnešní době skvělou variantou, která přináší zkvalitnění nejen v oblasti poskytování sociálních služeb.

Otázka č. 8: Jaká pozorujete pozitiva či negativa v rámci využívání Cochemské praxe?

V souvislosti s otázkou č. 8 dotázaní zaměstnanci OSPOD odpovídali na to, jaká vnímají pozitiva nebo negativa plynoucí z využívání Cochemské praxe. Po následné sumarizaci veškerých 29 odpovědí můžeme říct, že pozitivní aspekty, které plynou z využívání modelu převyšují negativa. Zaměstnanci se ve svých názorech často shodovali, je tedy patrné, že dané výroky jsou pravdivé. Pozitiva, která Cochemský model dle zaměstnanců přinesl, jsou převážně taková, že ve většině případů jsou spory vyřešeny rychleji a vedou ke shodě mezi rodiči, což má pozitivní vliv na dítě. Zaměstnanci taktéž uvádí, že model je snadnější pro participující subjekty a tím pádem i méně náročný. V případě využívání Cochemského modelu, není nutný dle dotázaných ani znalecký posudek a šetření probíhající v rodině. Dotázaní pracovníci hodnotí jako pozitivum i to, že rodiče jsou si díky aplikaci Cochemského modelu rovni a díky tomu vede jejich společné jednání k cílené dohodě. S tím jde ruku v ruce i další z odpovědí, která uvádí, že komunikace, jež díky používání modelu mezi oběma rodiči vzniká, vede k úbytku agrese mezi těmito rodiči. Jeden z dotázaných jako klad uvedl i možnost bližšího seznámení kolizního opatrovníka i dalších subjektů vůči sobě i rodinným aktérům. Nakonec je jako klad uváděn i multidisciplinární tým.

Mezi negativa této praxe dle dotázaných zaměstnanců spadá přístup rodičů. Tento fakt byl zmiňován často v mnoha podobách. Zaměstnanci se domnívají, že v rámci vynucených dohod se jedná pouze o krátkodobé řešení, jde tedy využít pouze v některých případech a převážně pak, pokud jsou rodiče ochotni chovat se vůči sobě i ostatním zaměstnancům s respektem. V některých případech dochází k tomu, že samotný přístup rodiče nebo i zaměstnance, vede k negativním výsledkům celého procesu. Pro efektivní řešení je nutné, aby každý zúčastněný s modelem sympatizoval. Někteří ze zaměstnanců jako zápor hodnotí možnou časovou nebo koordinační náročnost. Posledním bodem, který je podle dotázaných hodnocen jako negativum, je nedostatek osob potřebných k samotnému výkonu praxe. Těmito osobami jsou profesionálové z oblasti psychologie a konkrétněji pak mediátoři.

Otázka č. 9: Jak na tento model reagují rodiče?

Otázka č. 9 poskytuje bližší pohled na to, jak na model reagují rodiče. Pokud sumarizujeme veškerých 29 odpovědí na tuto otevřenou otázku, pak zjistíme, že v mnoha názorech se zaměstnanci OSPOD shodují. 7 z nich ve své odpovědi mj. uvedlo, že rodiče na celý proces praxe reagují velmi dobře a jsou s výsledkem spokojeni. Následně 5 z nich uvedlo i to, že rodiče reagují zpočátku velmi rezervovaně až neochotně, avšak s průběhem času, kdy zjistí veškeré klady, tak jsou ve výsledku s postupem spokojeni. Skoro stejný počet zaměstnanců uvádí, že s tímto nemá praktické zkušenosti. Z toho tedy plyne, že se jedná o odpovědi těch dotázaných, kteří na svém pracovišti Cochemský model vůbec nevyužívají. V některých případech je ovšem reakce rodičů negativní, tohoto názoru jsou 4 z 29 zaměstnanců, kteří na otevřenou otázku odpověděli. Je samozřejmé, že ne každému může tento postup vyhovovat a jak již bylo nastíněno v předchozích zjištěních, v některých případech se praxe využít nedá nebo neměla by. Bylo by tak zamezeno negativním reakcím rodičů. S tím korespondují i další poměrně časté odpovědi, které poukazují na to, že reakce rodičů se nedají paušalizovat neboli každý reaguje jinak. Dle zaměstnanců se také stává, že rodiče vůbec nereagují a pouze čekají, až pověřené osoby danou situaci týkající se jejich dítěte vyřeší za ně. Poslední z možností, kterou zaměstnanci v rámci reakcí rodičů na aplikaci Cochemského modelu vnímají, je taková, že rodiče postup berou jako fakt a respektují ho, a to možná i proto, že nejsou s problematikou vůbec seznámeni.

Otázka č. 10: Ve kterých situacích podle Vás již nejde model Cochemské praxe využít?

Předposlední otevřená otázka měla za úkol zjistit, ve kterých situacích by se podle zaměstnanců Cochemský model používat neměl nebo nejde využít. V rámci všech 29 odpovědí bylo nejčastěji zmíněno, že praxe nejde využít pro řešení dlouholetých nebo silně rozostřených sporů. Také není vhodné jej využít v případech domácího násilí. Každý z těchto názorů byl v dotazníku zaznamenán od 13 různých zaměstnanců OSPOD. Spolu s tím se v odpovědích zobrazovala i nevhodnost použití u sporů, kde je zastoupena psychická nemoc nebo drogově závislý rodič. Poměrně velká část dotázaných shodně odpověděla, že se Cochemská praxe nedá využít, pokud rodič podá na toho druhého trestní oznámení, v případech řešení výživného nebo v řízení o určení otcovství.

Po jednom zaměstnanci OSPOD hodnotí, že se model nevyužívá v rámci problémů etnických menšin nebo dětí se syndromem CAN.

Otázka č. 11: V jaké obci s rozšířenou působností se nachází Vaše pracoviště?

Poslední otázka se týkala sdělení toho, v jaké obci s rozšířenou působností se nachází pracoviště daného zaměstnance. Mezi zastoupenými pracovišti se objevoval Beroun, Brno, Brno-venkov, Hodonín, Hradec Králové, Jičín, Karviná, Liberec, Mělník, Nový Jičín, Opava, Pardubice, Písek, Plzeň a Plzeň-jih, Svitavy, Tábor, Trhové Sviny, Třebíč, Ústí nad Labem nebo Znojmo. V rámci tohoto zastoupení, napříč celou republikou, došlo celkem k 34 odpovědím. Jak již bylo výše zmiňováno, z některých pracovišť přišlo více odpovědí. A nejen díky tomu mohlo dojít k sumarizaci různých názorů a pohledů na danou problematiku.

Z hodnocení každého jednotlivého dotazníku zvláště plyne, že Cochemský model zcela nebo částečně využívají na pracovištích OSPOD v Brně-venkov, Hodoníně, Hradci Králové, Mělníku, Novém Jičíně, Opavě, Pardubicích, Písku, Plzni, Trhových Svinech, Třebíči a Ústí nad Labem, což je na více než polovině míst, ze kterých byly dotazníky obdrženy. Zbytek pracovišť Cochemský model prozatím nepoužívá.

5 Diskuse

S ohledem na participační práva dítěte bych velmi rád sympatizoval především s autorkou Novotnou (2012), která tvrdí, že dítě by mělo být vyslechnuto ve všech případech, přeci jen se jedná o jeho životní dráhu. Samotného vyslechnutí, pokud je správně vysvětlené, jsou schopné všechny děti. Soud by dle mého názoru měl brát co největší ohled na názory dětí a snažit se jim přiblížit. V této práci došlo k detailnímu popisu institutu rodičovské odpovědnosti, vč. rozebrání jejího výkonu v rámci rodičů, kteří spolu žijí či nikoli.

Dle mého názoru by se měli rodiče ale i zástupci státu více zabývat alternativními metodami řešení rodinných či rodičovských konfliktů. Tato fakta uvádí ve své publikaci i Rudolph (2009), který přímo odkazuje na využívání alternativních metod vč. Cochemského modelu. Samozřejmě, v některých případech je jádro konfliktu tak hluboké, že není možné jej stoprocentně zahojit, ale i tak se stejně jako autorka Rozehnalová (2013) domnívám, že i v těchto případech by měl být kladen větší důraz na poskytnutí alternativní pomoci. Tato pomoc je často náročnější, ovšem i kdyby jen trochu pomohla ve vzájemném pochopení všech zúčastněných stran, odvedla by svou práci. Je nutné, aby byla tato forma pomoci dostupná všem rodinám, a to již od samého zárodku problému, jež by mohl vést k rozvodu nebo rozchodu rodičů (Holá, Westphalová, 2014). S tím souvisí i to, že je podle mého názoru nutné, už jen kvůli hektické době, ve které žijeme, aby byly rodiny i jedinci konsistentně informováni o těchto možnostech pomoci.

Docházení do psychologické či jinak zaměřené poradny v České republice, je stále velké tabu a věc, o které se nemluví. Avšak psychické spory mají podle Melzera (2016) i zahraničních autorů časopisu *Journal of Applied Developmental Psychology*, vliv na dítě a je nutné jej vyřešit. S tím plně souhlasím a domnívám se, že by mělo být rodinám vysvětleno, že docházení do poradny je v dnešní době normální věc a není se kvůli tomu za co stydět. Lavický (2015) je toho názoru, že by rodičům měly být sděleny veškeré negativní následky plynoucí z neřešení daných problémů. To na jednu stranu vnímám jako velmi drastický krok pro člověka, jehož psychický stav je zasažen rozvodem nebo jiným konfliktem. Ovšem v některých případech není jiná možnost.

Díky Rudolphovi (2007 a 2009) jsem se utvrdil v tom, že by si české právo ale i celkové řešení rodičovské odpovědnosti mělo vzít příklad i od jiných států, zde např. Německa, jež je kolíbkou Cochemského modelu. Využívání Cochemské praxe, především podle dat získaných z dotazníkového šetření se zaměstnanci OSPOD, není stoprocentní, avšak oplývá velkým potenciálem. Co se týče porovnání s německým modelem, tak jsem několik rozdílů nastínil již v samotném textu práce, avšak rád bych vyzdvihl a zároveň souhlasil s konstatováním Rogalewiczová (2015), ohledně rozdělení funkcí OSPOD a zřízení samostatné funkce kolizního opatrovníka, který by se mohl stoprocentně věnovat dítěti, jelikož by si k němu zvládl najít tu správnou cestu a získat tak lépe celý jeho pohled na věc.

Právě tento výzkum mi byl velmi nápomocen k pochopení celé praxe a odhalil mnoho zajímavých faktů. V rámci výsledků získaných z dotazníkového šetření jsem našel odpovědi na výzkumné otázky a získal další užitečné informace, které se tohoto zajímavého tématu týkají.

Výzkumná otázka č. 1: Jsou zaměstnanci OSPOD s problematikou této metody seznámeni?

Výzkumná otázka č. 1 se zaměřovala na zjištění, zda jsou zaměstnanci OSPOD v České republice seznámeni s problematikou Cochemské praxe. Výsledky byly poměrně konstantní a potěšující. Žádný ze zaměstnanců neodpověděl, že by danou praxi neznal, a to i v těch případech, kdy se na pracovišti daná metoda nepoužívá nebo je využívána jen částečně. Zaměstnanci jsou s touto metodou seznámeni, a dokonce by dle výsledků otázky č.7 uvítali další vzdělávání s ní spojené. Což svědčí o aktivním zapojení zaměstnanců do celého systému a také o tom, že dané pracoviště zaměstnává ambiciózní zaměstnance, kteří jsou otevření změnám. V takovémto případě bych doporučil zaměstnancům nabídnout možnost účasti na některém z kurzů, které se na trhu vyskytují a nabízejí vzdělávání v oblasti Cochemské praxe nebo třeba mediace. Jelikož právě mediátoři jsou osoby, které dle výsledků šetření v praxi chybí.

Výzkumná otázka č. 2: Je v rámci České republiky iniciátorem Cochemské praxe i jiná osoba nebo osoby než samotný soudce?

Ano, na území České republiky najdeme mnoho dalších iniciátorů využívání Cochemské praxe na pracovištích OSPOD. Dle výzkumu i odborných poznatků od autorů, kteří se tématem zabývají, hraje v rámci aplikace Cochemské praxe hlavní roli soud, který by měl být iniciátorem a koordinátorem celého procesu. Taktéž celý proces a použití je převážně na něm. Ovšem v mnoha případech se o Cochemskou praxi zajímají i jiná pracoviště než jen soud. Průzkum ukázal, že v mnoha případech bylo prvotní použití Cochemského modelu iniciováno samotnými zaměstnanci OSPOD, a to buď vedoucím nebo jedním z řadových zaměstnanců, jako jsou například opatrovníci. Z otevřených otázek i dalšího vyhodnocení otázky č. 3, je patrné, že rodiče při iniciaci Cochemského modelu nehrají velkou roli. Spíše se podřídí nebo na fakt nijak nereagují, jelikož se domnívají, že se nejedná o nic nového nebo samotnou praxi neznají. V některých případech byl iniciátorem i někdo jiný než samotný soud, zaměstnanci OSPOD nebo rodiče. Je tedy patrné, že v rámci České republiky jsou iniciátory Cochemské praxe i jiné osoby než soud jako takový. Tento fakt hodnotím velmi kladně, jelikož je opět vidět, že zaměstnanci nebo i jiné orgány mají zájem začít využívat nové metody a rozvíjet oblast sociálních služeb a péče o dítě.

Výzkumná otázka č.3: Jaké je dle zaměstnanců OSPOD to nejčastější pozitivum a negativum, které se týká výkonu Cochemské praxe?

Na tuto výzkumnou otázku se z řad zaměstnanců sešlo mnoho odlišných názorů. Co se týče pozitivních stránek věci, zaměstnanci nejčastěji zmiňovali, že využívání Cochemské praxe vede k rychlejšímu a méně konfliktnímu řešení sporů – shodě mezi rodiči. Z toho plyne i to, že Cochemská metoda je příznivější i pro dítě samotné, které nezažívá tolik stresových chvil a je pro něj přínosnější. Zaměstnanci taktéž zmiňovali jako pozitivum menší časovou náročnost, jelikož ve většině případů odpadá nutnost šetření v rodině a znaleckého posudku. Mezi primární negativa se vyhoupllo především to, že je na českém území nedostatečný počet terapeutů, především pak mediátorů, kteří jsou ke správnému uchopení Cochemské praxe potřeba. Na další příčce se umístil fakt, že tuto praxi nelze využít ve všech případech a mnohdy se vylučuje s osobnostmi rodičů, kteří se nechtějí účastnit.

Výzkumná otázka č.4: Jaký vztah mají k výkonu Cochemské praxe zúčastnění rodiče?

Tato výzkumná otázka zkoumala postoje rodičů na využití Cochemského modelu během jejich řízení. Po sumarizaci veškerých otevřených odpovědí z řad zaměstnanců, bylo zjištěno, že každý člověk je jedinečný, a tak i reakce rodičů nelze tak snadno paušalizovat. Ovšem ve většině případů rodiče zprvu nejeví žádný zájem ani chuť řešit věci pomocí alternativních metod, ale s postupem času velké procento z nich zjistí, že model jim je ku prospěchu a začnou spolupracovat. Konečná reakce je tedy kladná. Samozřejmě, že v některých případech se najde i opak, tedy že globální reakce rodičů je záporná, ovšem v takových případech se jedná většinou o hluboké spory nebo jiné výkyvy. V tomto případě bych navrhl, aby byly rodiče formou celorepublikové kampaně informováni o tom, co je Cochemský model a jaké si s sebou nese klady. V návaznosti na to je dle mého názoru nutné, šířit informace o tom, že pokud se v rodině vyskytuje jakýkoli problém, pak není ostudou vyhledat odbornou poradenskou pomoc, aby následně nemuselo docházet k zahlcení systému v podobě rozvodů a řešení vyhrocených rodinných vztahů.

Výzkumná otázka č.5: Jaké jsou nejčastější případy nevhodnosti využívání Cochemského modelu?

Poslední výzkumná otázka měla zhodnotit, jaké jsou konkrétní případy toho, kdy není vhodné Cochemskou praxi využít. Její výsledky korespondují s odpověďmi dotazníkové otázky č. 10 a dále jej rozvíjejí. Nejčastějšími případy, kdy není vhodné Cochemskou praxi využít, jsou podle pracovníků OSPOD kauzy, ve kterých hraje roli závislý nebo psychicky nemocný rodič. Dále je nevhodné používat model v rámci řešení domácího násilí nebo dlouhodobých a rozostřených sporů. Velkou roli zde hrají i samotné povahové rysy rodičů a jejich skutečný zájem o nekonfliktní řešení, ten je i dle výzkumné otázky č. 4 mnohdy tristní. Z řad praktických Cochemský model nelze aplikovat, podle pracovníků sociální sféry, pokud podal jeden z rodičů na toho druhého trestní oznámení u Policie České republiky, pokud se jedná o spory v rámci výživného nebo určení otcovství. Výčet je tedy opravdu značný, ovšem ve většině z nich se jedná o případy, které si i tak vyžadují zvláštní přístup.

Z celkového šetření vyplynulo, že zaměstnanci OSPOD jsou s problematikou Cochemské praxe dobře seznámeni, a to i v případech, pokud ji během zaměstnání nevyužívají. Takřka v polovině dotázaných pracovišť se model prozatím nevyužívá, avšak v porovnání s otázkou znalostí modelu, si můžeme být jisti, že povědomí o praxi mezi zaměstnanci opravdu je. Jako obrovský klad hodnotím i fakt, že takřka všichni dotázaní vidí v praxi potenciál a hodnotí ji kladnými slovy. Nikdo z dotázaných se nedomnívá, že by Cochemská praxe neměla vliv na příznivé řešení sporů. Naopak nadpoloviční většina uvedla, že se dá v mnoha případech využít a nese své ovoce. Já osobně mohu na základně zjištěných informací praxi hodnotit taktéž v superlativech. Je samozřejmé, že není tak ohebná, aby byla možná využít na všechny případy, ovšem takovou praxi snad ani nenalezneme. Jedná se o nový náhled na věc, který se snaží vnímat rodiče i děti jako jedince, kteří si k sobě musí opět nalézt cestu pomocí vzájemné komunikace, ve snaze vyřešit vzniklý spor.

6 Závěr

Tématem této bakalářské práce byl „*Výkon rodičovské odpovědnosti*“ spolu s analýzou využití Cochemské praxe v České republice. Na celou problematiku jsem nejprve nahlížel z toho nejvíce obecného hlediska, právě proto je v jejím úvodu pojednáváno o základních pojmech, jež s tématem souvisejí. Patří mezi ně například obecný popis výkonu rodičovské odpovědnosti, aktérů této odpovědnosti nebo jejího vzniku a zániku. Čtenář se zde může seznámit i se základními participačními právy dítěte, jelikož i ty jsou nedílnou součástí rodičovské odpovědnosti.

Následně se práce věnovala konfliktům a jejich řešení v rámci institutu rodičovské odpovědnosti. Je zde rozebírána možnost soudního řešení daných konfliktů, ale i možnosti alternativní, tedy mimosoudní.

V závěru teoretické části práce, týkající se Cochemské praxe, došlo k obecnému nastínění modelu, jak je využíván v Německu. Práce se věnovala i počátkům Cochemské praxe na území České republiky, jejím aktérům a také postupu výkonu celého modelu. Taktéž byly nastíněny základní klady a zápory praxe. Klady převýšily nedostatky, a proto je celá praxe hodnocena jako velmi dobře zpracovaný model, jemuž by se měl na našem území dát větší prostor.

V aplikační části práce byly stanoveny výzkumné otázky, které jsem následně zodpověděl pomocí výsledků získaných z dotazníkového šetření. Výsledky šetření tak poskytly další pohled na problematiku Cochemské praxe, a to z řad zaměstnanců OSPOD, kteří se s ní setkávají na denní bázi. Veškerá zjištění nakonec byla opět diskutována a hodnocena. Poukázal jsem i na to, že by bylo vhodné zaměstnancům nabídnout možnosti dalšího vzdělávání, převážně pak v oblasti mediace. Taktéž jsem získané informace využil k tomu, abych vyzdvihl, že se v naší republice velmi často objevují rodiny s konflikty, ale bojí se nebo se stydí je odborně řešit. Proto jsem navrhl, že by bylo vhodné, dát rodinám pomocí celorepublikové kampaně vědět, že se nejedná o nic nesprávného, jelikož včasné vyhledání pomoci, může zamezit dalším problémům a prohlubování konfliktu.

Téma, které jsem si zvolil pro mě bylo velkým přínosem. Udělal jsem si představu o tom, jak citlivou problematikou je rodičovské odpovědnosti a následně i řešení konfliktů s ní vzniklých.

7 Seznam použité literatury

1. AUERSPERG, F., et al., 2019. Long-term effects of parental divorce on mental health – A meta-analysis. *Journal of Psychiatric Research*. 119, 107-115. ISSN 0022-3956.
2. BASTAITS, K., 2018. How do post-divorce parental and maternal family trajectories relate to adolescent's subjective well-being? *Journal of Adolescence*. 64, 98-108. ISSN 0140-1971.
3. BECHYŇOVÁ, V., KONVIČKOVÁ M., 2011. *Sanace rodiny: [sociální práce s dysfunkčními rodinami]*. Vyd. 2. Praha: Portál, 151 s. ISBN 978-80-262-0031-4.
4. BRZOBOHATÝ, R., et al., 2015. *Interdisciplinární spolupráce v nejlepším zájmu dítěte. Metodické doporučení pro řešení rodičovských konfliktů s mezinárodním prvkem*. Brno: Tribun EU, 120 s. ISBN 978-80-263-1010-5.
5. BUKÁČKOVÁ, S., et al., © 2010. *Collaborative law – právo spolupráce*. [online]. Collaborative law. [cit. 2021-03-11]. Dostupné z: <http://www.collaborativelaw.cz/collaborative-law.html>
6. CIRBUSOVÁ, M., ROGALEWICZOVÁ, R., 2015. Cochemská praxe – vznik a vývoj. *Právo a rodina*. Praha: Wolters Kluwers. (17) 6, 11-15. ISSN 1212-866X.
7. Cochem.cz [online]. O Cochemské praxi. [cit. 2021-03-25]. Dostupné z: <https://www.cochem.cz/wordpress/o-cochemske-praxi/>
8. DAVID, R., 1999. *Práva dítěte*. Olomouc: Olomouc, 176 s. ISBN 80-7182-076-8.
9. DOSTÁLOVÁ, S., KILLAROVÁ, T., 2015. Cochemská praxe-role zapojených profesí. *Právo a rodina*. Praha: WoltersKluwer. (17)7, s. 9-15. ISSN 1212-866X.

10. Du Rocher Schudlich, T. D., et al., 2019. Infants' emotional security: The confluence of parental depression, interparental conflict, and parenting. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 63, 42–53, doi:10.1016/j.appdev.2019.05.006.
11. Eurostat: 43 % dětí v EU se narodí mimo manželství, v Česku necelá polovina, 2018. [online]. Socialnipolitika.eu. [cit. 2020-12-20]. <https://socialnipolitika.eu/2018/08/eurostat-43-deti-v-eu-se-narodi-mimo-manzelstvi-v-cesku-necela-polovina/>
12. Evropská úmluva o výkonu práv dětí, [online]. UMPOD. [cit. 2021-01-02]. Dostupné z: https://www.umpod.cz/fileadmin/user_upload/Pravni_predpisy_-_PDF/sb021-01m.pdf.
13. FRANCOVÁ, M., ZÁVODSKÁ, J., 2014. *Rozvody, rozchody a zánik partnerství*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer, s. 260. ISBN 978-80-7478-500-9.
14. General comment No. 14 on the right of the child to have his or her best interests taken as a primary consideration (art. 3, para. 1), 2013. [online]. United Nations. [cit. 2021-01-02]. Dostupné z: https://www2.ohchr.org/English/bodies/crc/docs/GC/CRC_C_GC_14_ENG.pdf
15. HOLÁ, L. et al., 2013. *Mediace a možnosti využití*. Praha: Grada, s. 512. ISBN 978-80-247-4109-3.
16. HOLÁ, L., 2012. *Mediace v teorii a praxi*. Praha: Grada Publishing, 272 s. ISBN 978-80-247-3134-6.
17. HOLÁ, L., WESTPHALOVÁ, L., 2014. *Rodinná mediace v České republice*. Praha: Leges, s. 256. ISBN 978-80-7502-015-4.
18. HROMADA, M., ŠÍMA, A., 2015. Praktické otázky omezování svéprávnosti. *Soudní rozhledy*. (21) 4, 122-126. ISSN 1211-4405.
19. HRUŠÁKOVÁ, M., et al., 2009. *Zákon o rodině, zákon o registrovaném partnerství: komentář*. 4. vyd. Praha: C. H. Beck. 558 s. ISBN 978-80-7400-061-4.

20. HRUŠÁKOVÁ, M., et al., 2014. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655-975)* 1. vydání. Praha: C. H. Beck. s. 1344. ISBN 978-80-7400-503-9.
21. HRUŠÁKOVÁ, M., et al., 2015. *Rodinné právo*. Praha: C. H. Beck, s. 360. ISBN 978-80-7400-552-7.
22. HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z., 2006. *České rodinné právo*. 3. přeprac. a doplň. vyd. Brno: Masarykova univerzita a nakladatelství Doplněk, s. 400. ISBN 80-210-3974-4.
23. HUFOVÁ, A., 2012. Střídavá péče v judikatuře Ústavního soudu. *Právní rozhledy*. 20(21), 750. ISSN 1210-6410.
24. JANÁKOVÁ, B., 2018. *Dítě na prvním místě, snaží se soudci. Rodiče i advokáti jsou často proti* [online]. Praha: MAFRA. [cit. 2020-12-20]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/soud-civilni-rizeni-opatrovnictvi-cochemsky-model-rozvod-deti-majetek-socialka-dohoda.A180201_171023_domaci_bja
25. JOHNSEN, O. I., et al., 2018. Livnig in Two Worlds – Children’s Experiences After Their Parent’s Divorce – A Qualitive Study. *Journal of Pediatric Nursing*, 43, e44-e55. ISSN 1532-8449.
26. KOVÁŘOVÁ, D., 2013. *Rodinná mediace* [online]. bulletin-advokacie.cz [cit. 2020-12-28]. Dostupné na <http://www.bulletin-advokacie.cz/rodinna-mediace>
27. KRÁLÍČKOVÁ, Z., 2013. Rodinné právo v novém občanském zákoníku. *Právní rozhledy*. Praha: C. H. Beck, roč. 21, 23-24, s. 801-813. ISSN 1210-6410.
28. KUTLÍK, F., 2018. *Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie*. [online]. rodiannamediacia.sk. [cit. 2020-12-28]. Dostupné z: http://rodiannamediacia.sk/user_files/files/Zborn%C3%ADk%20III.konferencia%20o%20RM%202018.pdf
29. LAVICKÝ, P. et al., 2015. *Zákon o zvláštních řízeních soudních, zákon o veřejných rejstřících, praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 1012 s. ISBN 978-80-7478-869-7.

30. MATOUŠEK, O., 2015. Dilemata psychologického znaleství. *Právo a rodina*. Praha: Wolters Kluwers. (17) 5, 11. ISSN 1212-866X.
31. MATOUŠEK, O., et al., 2015. *Děti a rodiče v rozvodu. I. vydání*. Praha: Portál. s. 163. ISBN 978-80-262-0968-3.
32. MELZER, F., TÉGL, P., et al., 2016. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IV. § 655-975*. Praha: Leges. 2064 s. ISBN 978-80-7502-004-8.
33. MPSV, 2012. *Sociálně-právní ochrana dětí v případech rozvodových a rozchodových konfliktů*. Praha: MPSV. 101 s. ISBN 978-80-7421-048-8.
34. Nález Ústavního soudu ze dne 2. dubna 2009, sp. zn. II. ÚS 1945/08, 2009. [online]. Ústavní soud. [cit. 2020-12-28]. Dostupné z: <http://nalus.usoud.cz/Search/GetText.aspx?sz=2-1945-2008>
35. NEČAS, P., POSPÍŠIL, J., 2012. *Důvodová zpráva k návrhu občanského zákoníku* [online]. Praha: obcanskyzakonik.justice.cz [cit. 2020-12-26]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>.
36. Nejlepší zájem dítěte vyhodnocování, 2010. [online]. MŠMT. [cit. 2021-01-25]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/modules/search/index.php?plugin=3&query=nejlep%C5%A1%C3%AD%20z%C3%A1jem%20d%C3%ADt%C4%9Bte>
37. Nejlepší zájem dítěte. [online]. MŠMT. [cit. 2020-01-25]. Dostupné z: <https://prava-deti.cz/slovník/327-nejlepsi-zajem-ditete>
38. NOVÁK, T., 2012. *Péče o dítě po rozvodu a její úskalí*. Praha: Grada, s. 144. ISBN 978-80-247-4110-9.
39. NOVOTNÁ, V., 2008. Sociální práce s rodinou při poskytování sociálně-právní ochrany dětí. *Právo a rodina*. Praha: Wolters Kluwers. (9)8, 2-3. ISSN 1212-866X.

40. NOVOTNÁ, V., 2012. Ještě jednou ke slyšení dítěte. *Právo a rodina*. Praha: Wolters Kluwers. 12(10), 9-11. ISSN 1212-866X.
41. OSPOD – Případové konference. [online]. Dobré praxe. [cit. 2021-03-19]. Dostupné z: <https://www.dobrepraxe.cz/dobre-praxe/ospod-pripadove-konference>
42. Pohyb obyvatelstva - rok 2019, 2020. [online]. ČSÚ. [cit. 2020-12-20]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/cri/pohyb-obyvatelstva-rok-2019>
43. POLÁK, V., 2017. Seminář Cochem [online]. youtube.com [cit. 2021-01-03]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=e7lr1srESZg&t=800s>, od 13:16
44. POLÁK, V., 2018. Projekt interdisciplinární spolupráce při rozhodování o nezletilých dětech v obvodu Okresního soudu v Novém Jičíně - inspirováno Cochemskou praxí. In Kutlík, F., et al., *Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie*. Bratislava:VSZSP, s. 8-23. ISBN: 978-80-972982-1-0. Dostupné z: http://roddinnamediacia.sk/user_files/files/Zborn%C3%ADk%20III.konferencia%20o%20RM%202018.pdf
45. POLÁK, V., WESTPHALOVÁ, L., 2018. *Interdisciplinární spolupráce ve věcech péče soudu o nezletilé*. *Právní rozhledy*. 26(7), 240-248. ISSN 1210-6410
46. RADVANOVÁ, S., UKLÍNOVÁ M., 1999. *Kurs občanského práva: Instituty rodinného práva*. Praha: C.H. Beck, s. 227. ISBN 80-7179-182-2.
47. Roční výkaz o výkonu sociálně právní ochrany dětí za rok 2016 - 2019., 2020. [online]. MPSV. [cit. 2021-01-20]. <https://www.mpsv.cz/web/cz/statistiky-1>
48. *Rodinné konference*. [online]. Právo na dětství. [cit. 2021-03-20]. Dostupné z: <http://www.pravonadetstvi.cz/ukoncene-projekty/systemova-podpora-procesu-transformace-systemu-pecce-o-ohrozene-deti/aktivity-projektu/rodinne-konference/>
49. ROGALEWICZOVÁ, R., 2015. Orgán sociálně-právní ochrany dětí jako kolizní opatrovník dítěte. *Právní rozhledy*. (23)20, 714. ISSN 1210-6410.

50. ROGALEWICZOVÁ, R., 2015. Představení Cochemské praxe. *Rodinné listy*. (4)7-8, 69. ISSN: 1805-0824.
51. ROGALEWICZOVÁ, R., 2016. Úprava povinností a práv k nezletilým dětem v případě rozchodu a rozvodu rodičů. *Právní rozhledy*. (23) 1, 12-16. ISSN 1210-6410.
52. ROGALEWICZOVÁ, R., CITRBUŠOVÁ, M., et al., 2015. *Cochemská praxe v České republice: sborník příspěvků z konference pořádané Úřadem pro mezinárodněprávně ochranu dětí 14.-15.5.2015 v Brně*. Brno: Tribun EU, 2015, s. 47. ISBN 978-80-2630-999-4.
53. ROGALEWICZOVÁ, R., KILLAROVÁ, T., 2015. Realizace Cochemské praxe v České republice 1. *Právo a rodina*. (17) 8, 2. ISSN 1212-866X.
54. ROZEHNALOVÁ, N., 2013. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR. 400 s. ISBN 978-80-7478-004-2.
55. RUDOLPH, J., 2007. *Du bist mein Kind. Die „Cochemer Praxis“ – Wege zu einem menschlicheren Familienrecht*. Berlin: Schwarzkopf & Schwarzkopf Verlag, GmbH. 128 s. ISBN 978-3896027849
56. Seriál: cochemská praxe – nejlepší zájem dítěte, 2018. [online]. Iurium. [2021-01-10]. Dostupné z: <https://www.iurium.cz/2018/03/02/serial-cochemska-praxe-nejlepsi-zajem-ditete-predevsim/>
57. Setrvalé problémy opatrovnického soudnictví, 2013. [online]. Spravedlnost dětem. [2021-01-03]. Dostupné z: <http://www.iustin.cz/files/psp2013mk.pdf>.
58. Sňatky a rozvody v letech 1950-2019, 2020. [online]. ČSÚ. [cit. 2020-12-20]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/snatky-a-rozvody-v-letech-1950-2019>
59. SOREK, Y., 2020. Grandparental and overall social support as resilience factors in coping with parental conflict among children of divorce. *Children and Youth Service Review*. 118, 105443. ISSN 0190-7409.

60. SVOBODA, K., et al., 2015. *Zákon o zvláštních řízeních soudních*. Praha: C. H. Beck, s. 923-924. ISBN 978-80-7400-788-0.
61. TRÁVNÍČEK, M., 2015. *Střídavá péče*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck. 144 s. ISBN 978-80-7400-596-1.
62. Úmluva o právech dítěte, 2015. [online]. OSN. [cit. 2020-12-20]. Dostupné na: <https://www.osn.cz/wp-content/uploads/2015/03/umluva-o-pravechditete.pdf>.
63. Unie rodinných advokátů - O nás. [online]. Uracr.cz. [cit. 2020-12-30]. Dostupné na: <http://www.uracr.cz/o-nas>
64. Usnesení Ústavního soudu ze dne 20. srpna 2004, sp. zn. III. ÚS 459/03, 2004. [online]. Ústavní soud. [cit. 2021-01-20]. Dostupné z: <http://nalus.usoud.cz/Search/GetText.aspx?sz=3-459-03>
65. Vyhledávání advokátů a koncipientů, 2021. [online]. Česká advokátní komora. [cit. 2021-01-20]. Dostupné z: <https://vyhledavac.cak.cz/Home>
66. VÝPUŠŤÁK, R., 2015. K rozhodování o významných záležitostech dítěte. *Právo a rodina*. (17)4, s. 13. ISSN 1212-866X.
67. Zákon č. 202/2013 Sb., o mediaci a změně některých zákonů (zákon o mediaci), 2012. In: *Sbírka zákonů České republiky*, s. 304. ISBN 978-80-7488-401-6
68. Zákon č. 254/2019 Sb. o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech, 2019. In: *Úplné znění zákonů České republiky*, 160 s. ISBN 978-80-7488-440-5
69. Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, 2019. In: *Úplné znění zákonů České republiky*, 175 s. ISBN 978-80-7488-330-9.
70. Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, 2017. In: *Úplné znění zákonů České republiky*, 192 s. ISBN 978-80-7488-237-1.
71. Zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii, 2021. In: *Úplné znění zákonů České republiky*, 256 s. ISBN 978-80-7488-441-2.

72. Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, 2019. In: *Úplné znění zákonů České republiky*, 175 s. ISBN 978-80-7488-330-9.

Seznam použitých zkratek

aj.	a jiné
atd.	a tak dále
č.	číslo
čl.	článek
ČSÚ	Český statistický úřad
max.	maximálně
mj.	mimo jiné
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí
např.	například
NOZ	Nový občasný zákoník
odst.	odstavec
OSPOD	Orgán sociálně-právní ochrany dětí
OSŘ	Občanský soudní řád
písm.	písmeno
popř.	popřípadě
sb.	sbírka
tj.	to jest
TZ	Trestní zákoník
tzv.	takzvaný
ust.	ustanovení
vč.	včetně
ZŘS	Zákon o zvláštních řízeních soudních
ZSPOD	Zákon o sociálně-právní ochraně dětí

Seznam tabulek a obrázků

Obrázek 1: Sňatky a rozvody v letech 1950-2019	36
Obrázek 2: Jste seznámeni s problematikou Cochemské praxe?	49
Obrázek 3: Setkali jste se během výkonu svého zaměstnání s Cochemskou praxí?	50
Obrázek 4: Kdo byl iniciátorem využívání metody na Vašem pracovišti?	51
Obrázek 5: Jak dlouho se model Cochemské praxe na Vašem pracovišti využívá?	52
Obrázek 6: S jakou intenzitou je na Vašem pracovišti model Cochemské praxe využíván?	53
Obrázek 7: Přispívá dle Vašeho názoru Cochemská praxe ke smírnému řešení sporů?	54
Obrázek 8: Využil/a byste možnost vzdělávání se v této oblasti?	55
Tabulka 1: OSPOD jakožto opatrovník	13
Tabulka 2: Počet podaných návrhů (podnětů) soudu	24
Tabulka 3: Počet podnětů (oznámení) policii nebo státnímu zastupitelství	25
Tabulka 4: Počet sňatků a rozvodů	36

Přílohy

Příloha 1: Vzor dotazníku pro zaměstnance OSPOD

1. Jste seznámeni s problematikou Cochemské praxe?
 - a) Ano
 - b) Částečně
 - c) Ne

2. Setkali jste se během výkonu svého zaměstnání s Cochemskou praxí?
 - a) Ano
 - b) Částečně
 - c) Ne

3. Kdo byl iniciátorem využívání metody na Vašem pracovišti?
 - a) Soud
 - b) Nadřízený/á
 - c) Spolupracovníci
 - d) Rodiče
 - e) Jiné orgány
 - f) Nikdo

4. Jak dlouho se model Cochemské praxe na Vašem pracovišti využívá?
 - a) Déle než 4 roky
 - b) 2 až 4 roky
 - c) 1 až 2 roky
 - d) Méně než rok
 - e) Nevyužívá se

5. S jakou intenzitou je na Vašem pracovišti model Cochemské praxe využíván?
 - a) Aktivní využívání
 - b) Využíváme částečně

- c) Probíhají přípravy na využívání této praxe
 - d) Praxi nevyužíváme
6. Přispívá dle Vašeho názoru Cochemská praxe ke smírnému řešení sporů?
- a) Ano
 - b) Pouze v některých případech?
 - c) Ne
 - d) Nevím
7. Využil/a byste možnost vzdělávání se v této oblasti?
- a) Ano
 - b) Ne
 - c) Nevím
8. Jaká pozorujete pozitiva (+) či negativa (-) v rámci stávajícího využívání Cochemské praxe?
9. Jak na tento model reagují rodiče?
10. Ve kterých situacích podle Vás již nejde model Cochemské praxe využít?
11. V jaké obci s rozšířenou působností se nachází Vaše pracoviště?